

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

FİNANSAL OKURYAZARLIKTA KADINLARIN DURUMU:
KOCAELİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve YILDIRIM

KOCAELİ 2020

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI**

**FİNANSAL OKURYAZARLIKTA KADINLARIN DURUMU:
KOCAELİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve YILDIRIM

Doç. Dr. Figen BÜYÜKAKIN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 05.08.2020/19

KOCAELİ 2020

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
SİMGE VE KISALTMALAR.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. FİNANSAL OKURYAZARLIK.....	3
1.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI.....	4
1.2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖZELLİKLERİ.....	6
1.2.1. Finansal Farkındalık.....	7
1.2.2. Finansal Yetenek.....	9
1.3. FİNANSAL OKURYAZARLIK SEVİYESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	11
1.3.1. Demografik Faktörler.....	11
1.3.2. Ekonomik Faktörler.....	11
1.3.3. Çevresel Faktörler.....	11
1.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ.....	12
1.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN YANSIMALARI.....	12
1.5.1. Bireysel Düzeydeki Yansımalar.....	13
1.5.2. Ülke Ekonomisine Yansımaları.....	14
1.6. FİNANSAL OKURYAZARLIK İÇİN FİNANSAL EĞİTİMİN ÖNEMİ... 15	
1.6.1. Finansal Eğitimin Faydaları.....	17
1.6.2. Finansal Okuryazarlık İle Finansal Eğitim Arasındaki İlişki.....	18

İKİNCİ BÖLÜM: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIK

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ.....	20
2.1. DÜNYADA FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ	20
2.1.1. Dünyada Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	21
2.1.1.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) Finansal Okuryazarlıkla İlgili Faaliyetleri	21
2.1.1.2. Dünya Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	23
2.1.1.3. Avrupa Komisyonu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri.....	23
2.1.1.4. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE).....	24
2.1.2. Dünyadaki Finansal Okuryazarlığa İlişkin Çeşitli Ülke Örnekleri	24
2.1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	25
2.1.2.2. İngiltere	26
2.1.2.3. Kanada.....	27
2.1.2.4. Avustralya	27
2.1.2.5. Almanya	28
2.1.2.6. Japonya.....	28
2.1.2.7. Brezilya	29
2.1.2.8. Malezya	30
2.1.2.9. Rusya.....	30
2.2. TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ.....	31
2.2.1. Devletin Faaliyetleri.....	32
2.2.1.1. Merkez Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	32
2.2.1.2. Borsa İstanbul ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	33
2.2.1.3. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	34
2.2.1.4. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	35

2.2.1.5. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	35
2.2.2. Özgün Kuruluşların Faaliyetleri.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KOCAELİ KADINLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIĞI

3. KOCELİ KADINLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIĞI ÜZERİNE ANALİZLER.....	39
3.1. LİTERATÜR TARAMASI	40
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	42
3.3. ANAKÜTLE VE ÖRNEKLEM.....	43
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	44
3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	45
3.6. ARAŞTIRMANIN DEMOGRAFİK BULGULARI	46
3.7. KATILIMCILARIN FİNANSAL DAVRANIŞLARINA GÖRE ANALİZİ ..	50
3.7.1. Katılımcıların Finansal Davranışlarına Yönelik Ki Kare Analizleri.....	53
3.7.2. Çoklu Regresyon Analizi Bulguları	54
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	61
EK-1 ANKET SORULARI	65
ÖZGEÇMİŞ.....	71

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim ve tüm tez çalışmam süresince her türlü desteğini benden esirgemeyen, yol gösteren, tecrübe ve bilgilerinden yararlandığım sevgili danışmanım Doç. Dr. Figen Büyükakın'a teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca eğitim ve öğretim alanında her daim yanımda olan, bana ümit veren ve bugünlere gelmem de büyük katkıları olan aileme, bu süreç boyunca fikirleriyle bana katkı sağlayan kardeşime, hayatımın her alanında olduğu gibi yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam boyunca da hep yanımda olan değerli eşim Yunus Yıldırım'a teşekkür ederim.

Merve YILDIRIM 2020

ÖZET

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde çok hızlı değişimler yaşanmaktadır. Finansal piyasaların ve finansal araçların bu değişimlerden etkilenme düzeylerine bağlı olarak bireylerin çeşitli fırsatlarla ya da problemlerle karşılaşma olasılıkları da artış göstermektedir. Teknolojinin beraberinde getirdiği hızlı gelişmeler bireylerin ihtiyaçlarının da değişmesine ve çeşitlenerek artmasına neden olmuştur. Bütün bunlar da bireyler için finansal okuryazarlığın önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Genel anlamda finansal okuryazarlık bireylerin parayı, yatırım kanallarını, tasarruf araçlarını doğru kullanma yeteneğine sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır. Toplumların geleceği ve refahı açısından bireylerin yaşamları boyunca finansal sorunların farkında olmaları ve çözüm üretebilmeleri gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal okuryazarlık oranının az gelişmiş ülkelere göre daha yüksek seviyede olmasına rağmen dünya genelinde söz konusu oranın oldukça düşük düzeyde kaldığını göstermektedir. Söz konusu bu durum ülkelerin, finansal okuryazarlık seviyesini arttırmayı hedeflemesini ve vatandaşların erken yaşlarda konu ile ilgili olarak eğitim almasını gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında Kocaeli’nde yaşayan kadınlar esas alınarak 388 kişilik örneklem üzerinden, kadınların finansal okuryazarlık seviyeleri hakkında bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu değerlendirmelerin yapılabilmesi için anket sorularından 7 farklı veri ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkilere dair hipotezler kurularak Ki-Kare Analizi uygulanmıştır. Sonrasında katılımcıların eğitim seviyeleri ve uzun vadeli finansal hedefler belirleme düzeylerinin yine finansal okuryazarlık seviyeleri ile anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı sonucuna ulaşmak için ANOVA Analizine başvurulmuştur. Ayrıca aile bütçesinin yönetilmesinde büyük payları olan kadınların Kocaeli özelinde, finansal bilgileri de ölçülmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum, Kocaeli’de Yaşayan Kadınların Finansal Okuryazarlığı.

ABSTRACT

Today, very rapid changes are experienced in information and communication technologies. Depending on the level of influence of financial markets and financial instruments from these changes, individuals are more likely to encounter various opportunities or problems. The rapid developments brought by technology have caused the needs of individuals to change and increase in diversity. All these clearly demonstrate the importance of financial literacy for individuals.

In general, financial literacy is defined as the ability of individuals to use money, investment channels and savings tools correctly. In terms of the future and welfare of societies, individuals need to be aware of financial problems and produce solutions throughout their lives.

Studies show that although the financial literacy rate in developed and developing countries is higher than in less developed countries, this rate is quite low worldwide. However, this makes it necessary for countries to aim to increase the level of financial literacy and for citizens to receive relevant education at an early age.

Within the scope of this study, it was aimed to make an assessment about the financial literacy levels of women over a sample of 388 people based on women living in Kocaeli. In order to make these evaluations, hypotheses about the relationship between financial literacy and 7 different data from the survey questions were established and Chi-Square Analysis was applied. Afterwards, ANOVA Analysis was applied to find out whether there is a significant relationship between the education levels of the participants and their financial literacy levels. In addition, the financial knowledge of women, who have a large share in the management of the family budget, has been tried to be measured.

Key Words: Financial Literacy, Financial Attitude, Financial Literacy of Women Living in Kocaeli.

SİMGE VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
BIST	: Borsa İstanbul
BM	: Birleşmiş Milletler
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
FLF	: Financial Literacy Foundation
FODER	: Finansal Okuryazarlık Derneği
FSA	: Financial Services Authority
IFIE	: Uluslararası Yatırımcı Eğitim Fonu
INFE	: International Network on Financial Education
İSMEK	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
PISA	: Programme for International Student Assessment
PFEG	: Personel Finance Education Group
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TSPB	: Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine Ait Frekans Değerleri.....	46
Tablo 2: Hanede Ödemeleri Karşıllayan Birey/Bireyler	47
Tablo 3: Birikim Yapma Tercihi	48
Tablo 4: Ele Geçen Toplu Paranın Öncelikli Olarak Değerlendirildiği Alanlar	48
Tablo 5: Parayı Değerlendirme/ Biriktirme Yöntemleri	48
Tablo 6: Finansal Okuryazarlık Seviyesi	49
Tablo 7: Ekonomik ve Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı	50
Tablo 8: Bir Şeyi Satın Almadan Önce Satın Alma Gücünü Önemseme	51
Tablo 9: Finansal Okuryazarlığın Etkilerine Dair Ki-Kare Analizleri.....	53
Tablo 10: Bireysel Kredi Kullanma Nedenleri	52
Tablo 11: Varyansların Homojenliği Testi 1	54
Tablo 12: ANOVA Testi 1	55
Tablo 13: Varyansların Homojenliği Testi 2	56
Tablo 14: ANOVA Testi 2.....	56

GİRİŞ

Finansal okuryazarlık, finansal tüketicilerin gelir, yatırım ve tasarruflar hakkında doğru bilgiye erişebilme yeteneğine sahip olması, bu olgular hakkında bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi ve efektif kararlarını doğru yönetebilmesidir. Finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu ekonomilerde bireyler hem kendi hanelerine hem de ekonominin refah seviyesine katkı da bulunmaktadır. Bu bağlamda finansal okuryazarlık bireylerin ekonomik açıdan kendilerinin şu anki ve gelecekteki maddi durumlarını güvence altına almalarını, kendilerine olan güven duygularının gelişimini, ihtiyaçlarını kendi istekleri doğrultusunda belirlemelerini, tasarruflarını nasıl yatırıma dönüştürebileceklerini öğrenmelerini geliştiren bir kavramdır.

Küreselleşen ve bu yüzden karmaşık bir hale gelen ekonomik yapı içinde finansal bilgi düzeyi düşük olan bireylerin faiz ödemesi, yatırım harcaması gibi davranışlarında olumsuz sonuçlarla karşılaşma olasılığı çok yüksektir. Finansal bilgi düzeyi yüksek olan bireylerin ise tasarruf oranlarının artış gösterdiği, verdikleri ekonomik kararların risklerine karşı önlem alabilme yeteneklerinin gelişmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca finansal okuryazar olan bireyler, emeklilik planları yapabilme açısından da yüksek oranda bilgiye sahip durumdadırlar.

Günümüzde artan finansal krizlerin yönetiminde finansal eğitim ve finansal okuryazarlığın önemi giderek artmaktadır. Piyasalarda oluşan çeşitliliğin bu doğrultuda artması, finansal araçların doğru ve etkin kullanımını gerektirmekte, bu durumu iyi ve doğru yönetebilmek için ise finansal eğitim almalı ve finansal bilgiyi doğru kullanabilme yeteneğine sahip olunmalıdır.

Finansal okuryazarlık cinsiyete göre değerlendirildiğinde, dünya genelinde kadınların erkeklerin gerisinde kaldığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle kadınların uluslararası düzeyde ekonomik anlamda güçlerinin ve sosyal hayata katılımının artırılması toplumların ana hedefi olmalıdır. Bu amaca yönelik olarak kadınların örgün eğitim seviyelerini yükselterek onların ihtiyacı doğrultusunda karar verebilmeleri için finansal ve ekonomik anlamda bilgilerini arttırmak gerekmektedir.

Kadınların aile bütçesi ve ev ekonomisi yapmak, az bütçeyle ev geçindirebilme kabiliyetlerini geliştirmek amacıyla bu kitlenin finansal bilgiye erişimleri

kolaylaştırılmalı, riski yönetme, minimize etme, doğru yatırım kararları alabilme yeteneğine kavuşabilmeleri için gerekli eğitimleri almaları kaçınılmazdır. Dünyada kadınların ekonomik konumu gittikçe değer kazanmaktadır. Bu nedenle hükümetlerin çalışmalarının yanında sivil toplum kuruluşlarının da kadınların finansal okuryazarlık eğitimlerine destek vermeleri bir zorunluluk haline gelmektedir.

Ele alınan bu çalışmanın birinci bölümünde finansal okuryazarlık kavramının kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. İkinci bölümde dünyada ve Türkiye’de finansal okuryazarlığın gelişimine ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Kocaeli özelinde aile içinde ekonomik olarak önemli bir role sahip olan kadınların finansal okuryazarlık düzeyinin değerlendirilebilmesi için çeşitli analizler gerçekleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde finansal okuryazarlık kavramını doğru bir şekilde aktarabilmek için finansal okuryazarlığın kavramsal olarak çeşitli tanımlarına, bu kavramla ilişkili olarak literatürde kullanılan finansal bilgi, finansal yetenek, finansal farkındalık gibi yakın anlamlı kavramların tanımlarına yer verilmektedir. Ayrıca finansal okuryazarlığın önemine, finansal okuryazarlığın sonucu olarak bireye ve ülke ekonomisine yansımalarına ve bu alanda en önemli konulardan biri olan finansal eğitim konularına da yer verilmektedir.

1. FİNANSAL OKURYAZARLIK

Bireylerin yaşamları boyunca alacakları finansal kararları yönetme süreçleri içerisinde öncelikle ihtiyaçlarını belirlemek, bu ihtiyaçlar için kaynak tahsis etmek ve sonunda yaptıkları tasarrufları yatırımlara dönüştürmek bulunmaktadır. Finansal okuryazarlık ile ilgili dünyadaki çoğu ülkenin birçok çalışmaları ve faaliyetleri mevcuttur. Bu çalışmalarda finansal okuryazarlık kavramıyla ilgili farklı tanımlar ve terimler kullanılmıştır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya, Yeni Zelanda, Avustralya gibi birçok ülkede “Finansal Okuryazarlık” terimi kullanılırken, Kanada ve İngiltere’de “Finansal Yeterlilik”le beraber sık sık “Finansal Farkındalık” ve “Finansal Eğitim” kavramları da içerik olarak benzer nitelikte kullanılmaktadır (Gökmen, 2012: 17).

Finansal okuryazarlığın bireyin hayatını etkileyen önemli bir olgu olduğu son yıllarda daha da vurgulanır hale gelmiş bireyin aldığı finansal kararların hem topluma hem de ekonomiye etkileri önemli ölçüde artmıştır. Finansal okuryazarlığın temeli finansal eğitimidir. Yapılan araştırmalarda lise ve üniversite öğrencilerinin yetişkinlere kıyasla finansal okuryazarlık oranları daha düşük seviyededir. Finansal eğitimi erken yaşta almaya başlayan bireylerin finansal kararlarının daha doğru, etkili ve verimli olduğu gözlemlenmektedir (Bayrakdaroğlu ve Bilge, 2018: 105).

Finansal okuryazar olan bireylerin sergiledikleri finansal davranışların rasyonellik düzeyi, genel olarak şu faktörlerden etkilenmektedir (Danışman vd. 2016: 2). Teknoloji; tüketimi özendiren pazarlama anlayışı; iletişim hızındaki artış; ekonomik olaylarda yaşanan hızlı değişimler; ekonomik olayların çeşitliliğinin artması ve bu değişimler sonucunda oluşan belirsizlikler; ekonomik olayları takip etmenin karmaşık ve zor olması gibi.

1.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

Finansal okuryazarlık, tüketicilerin paranın kullanımı ve yönetimi sonucunda elde ettiği tasarrufların ve verdiği yatırım kararlarında doğru finansal araçları tercih etmesini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve yeterlilik temelli yaklaşım sergileyerek tüketicilerin finansal refahını artırma çabasıdır (Gutnu ve Cihangir, 2015: 415). Finansal okuryazarlık konusunda genel kabul gören tanım Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ne aittir. Bu örgüt finansal okuryazarlığı, bireylerin iktisadi hayata katılımını sağlamak, birey ve toplumun finansal refahını iyileştirmek ve bireylerin finansal durumlar karşısında etkili kararlar verebilmelerine olanak tanımak amacıyla finansal kavramlar ve riskler hakkında doğru bilgiye erişebilmeleri ve bu bilgiyi uygulama beceresi, motivasyonu ve güveni olarak ifade etmektedir (Güler, 2017: 81). OECD Uluslararası Mali Eğitim Ağı (INFE, 2011) ise finansal okuryazarlığı sağlam finansal kararlar vermek ve sonucunda da bireysel finansal refah elde etmek için gerekli olan farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların bir bileşimi olarak tanımlamaktadır.

Amerika'da yürütülen JumpStart adlı finansal okuryazarlık programı ile finansal okuryazarlık tanımı; bireyin yaşamı boyunca finansal güvenliği için, finansal kaynaklarını etkin bir biçimde kullanabilmesi ve bunu sağlayabilecek bilgiyi elde edebilme yeteneği şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımda vurgulanan finansal okuryazar olabilmek için bilgi birikiminin gerekli olduğu ve finansal kararlar almada etkin davranabilme yeteneğini ön plana çıkarmanın önemli olduğudur (Temizel ve Bayram 2011: 75).

Atkinson ile Messy (2013) ve Goel ile Khannda (2013), finansal okuryazarlığın etkin bir şekilde artması için finansal tabana yayılmanın önemli olduğunu ifade

etmektedirler. Bireyler finansal piyasaların dışında kaldıklarında finansal sisteme dâhil olmakta güçlük çekmekte ve bu güçlük karşısında tüketicilerin kırılganlıkları artış göstermektedir. Bu nedenle özellikle gelişmekte olan ekonomiler için finansal okuryazarlık büyük önem taşımaktadır.

Gutnu ile Cihangir (2015) ve Bayram (2010) finansal okuryazarlığı; finansal işlemleri yapabilme, gelir ve gider yönetimini eşgüdümlü bir şekilde gerçekleştirme mali yatırımda bulunma, tasarruf yapma gibi finansal piyasalar hakkında bilgi ve becerileri geliştirme finansal riskleri daha iyi yöneterek finansal refahlarını arttırmak için tüm faaliyetleri etkin bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere, finansal okuryazarlık hem bugünü hem geçmişi hem de geleceği planlamayı dikkate almakta ve değerlendirmelerin bu bağlamda yapılmasını gerektirmektedir.

Lusardi (2018) tarafından yapılan tanımda ise finansal okuryazarlık, finansal tüketici veya yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlar hakkında çeşitli tavsiye ve önermeler yoluyla bilgi düzeylerinin gelişmesi veya bireylerin finansal risk ve alternatifler arasında refahlarını arttırabilecek bilinçli seçimler yapabilecekleri farkındalığa sahip olmasıyla beraber gerekli beceri ve güvenlerinin gelişebileceği ortamları ifade etmektedir.

Remund' a göre finansal okuryazarlık farklı tanımlara sahiptir ve bunlar beş kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler şunlardır (Kılıç vd. 2015: 130):

1. Bireylerin finansal piyasalar hakkındaki bilgileri,
2. Finansal gelişmeler hakkında konuşabilmeleri,
3. Bireysel finans yönetimi yeteneği kazanması,
4. Doğru finansal kararlar alabilme yeteneği,
5. Gelecekte doğacak finansal ihtiyaçlar için etkin planlama yapabilme becerisi.

Öztürk ve Demir (2015), finansal okuryazarlığı tanımlarken bireylerin genel hayat standartları hakkında etkili karar alabilmesi ve finansal konularda çıkan sorunları en aza indirme çabaları açısından değerlendirmektedirler. Buradan hareketle finansal okuryazarlık kısaca; finansal kararları bilinçli alabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Karaca ve Aytan'ın (2016) çalışmalarında ise finansal okuryazarlık,

ekonomik durumu anlayabilme, tartişabilme, para ve finansal riskleri etkili bir şekilde yonetebilme ve ekonomik tehlikeleri onceden algılayabilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan açıklamalara bakıldığında ortak noktada, finansal okuryazarlık kavramlarıyla ilgili bireylerin sahip olduğu bilgi, finans yonetimi becerisi, finansal riskleri yoneterek doğru kararlar alabilme ve gelecekteki finansal ihtiyaçlar için geleceğe ilişkin plan ve program yapma girişimleri yer almaktadır (Remund, 2010: 279).

1.2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖZELLİKLERİ

Son yıllarda yaşanan gelişmelere bakıldığında finansal okuryazarlık sıklıkla karşılaştığımız bir kavramdır. Günümüzde bireylerin finansal piyasalarda her türlü işlemi olmasa da ilgili oldukları alanlarda işlem yapabilecek kadar finansal kavramlara hakim ve yeterli düzeyde bilgi ve birikime sahip oldukları söylenebilir. Finansal okuryazarlar ayrıca finansal piyasalarda karşılaşılabilecek asimetrik bilgi problemlerini yaşamamak için onceden araştırma yaparak tam bilgiye ulaşma çabasını içinde olmak zorundadırlar (Eskici, 2014: 7). Finansal okuryazar olan bireylerin belli başlı özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Kuyumcu, 2018: 16-17):

- Bireyler lkelerindeki ekonomik gelişmeleri (enflasyon, faiz oranları vb.) ok iyi takip edip anlayabilmeli,
- Kendi bütçesini (gelirini ve giderlerini vb.) iyi yonetmeli,
- Tasarruflarını en iyi nasıl değerlendirmesi gerektiğini bilmeli (altın, döviz, hisse senedi, tahvil vb.),
- Yatırımlarında riski dağıtarak minimize etmeye çalışmalı,
- Alınan kararların ülke ekonomisine zararı olmamalı (tasarruflarını sistem üzerinde yapmalı yastık altında para tutmamalı),
- Borçlarını iyi yonetmeli,
- Ekonomik krizlerin yaşanması halinde çıkış yollarını iyi bilmeli,
- Sigorta ve vergi uygulamalarında meydana gelebilecek değerikliklere kısa zamanda uyum gösterebilmeli,

- Parasını yönetebilmeli ve varlıkları hakkındaki temel konuları anlayabilmeli,
- Finansal kararlarına ilişkin planlar yaparak uygulayabilmeli,
- Kar ve maliyet hesapları yapabilmeli,
- Risk ve getiriye karşılaştırabilmeli,
- Rekabeti, fiyatları ve piyasadaki paydaşları bilmeli,
- Kamu politikaları hakkında yorumlar yapabilmelidir.

Bu özelliklere sahip bireyler, finansal okuryazar bireyler olarak nitelendirilirler. Bir ülke için söz konusu özelliklere sahip bireylerin sayısının fazla olması ekonomik kalkınmayı tetikleyen bir etki meydana getirmektedir. Çünkü ülkeler için finansal okuryazar birey olmak o ülkenin finansal farkındalığının artması anlamına gelmektedir.

1.2.1. Finansal Farkındalık

Finansal okuryazarlığın altındaki temel kavramlara inmek gerekirse finansal farkındalık bu kavramlardan bir tanesidir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeye paralel olarak finansal araçların çeşitlenmesi ve karmaşık bir yapıya sahip olmasının yanında finansal okuryazarlığın azalması bireylerin finansal farkındalıklarıyla doğru orantılı olarak etkileşim göstermektedir. Çünkü bireylerin finansal farkındalığı demek finansal gelişmelerden düzenli olarak haberdar olmaları ve finansal durumları algılayabilmeleri anlamına gelmektedir. Bu sebeple finansal farkındalığa sahip olmak, bireylerin finansal okuryazar olabilmeleri için bir ihtiyaç haline gelmektedir. Buradan hareketle, finansal farkındalık, finansal ürün ve bilgiler hakkında bireylerin bilgilerini ve bu bilgileri kavrama düzeylerini geliştirmelerini, bilgilendirme, rehberlik etme veya verilen tavsiyeler sonucunda finansal risk ve fırsatların net bir şekilde farkında olmalarını, bilinçli tercih yapmalarını, yardım alma kanallarını ve başvurulması gereken yolları bilmelerini ve finansal olarak refaha ulaşmak için diğer tüm finansal faaliyetlerini yapmalarını sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Demir vd. 2016: 14).

Lee ve Tweedie (1976) finansal kavramların çeşitli anlamlarının olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bazı araştırmalar yapmışlar ve önceden belirledikleri bir

kavramlar kümesi oluşturup finansal farkındalığı bu kavramlar kümesine ekleyerek ölçümler gerçekleştirmişlerdir. Ancak bu araştırmanın sonucunda finansal farkındalığın olası nedenlerine ya da sonuçlarına ilişkin bir tespit yapılamamıştır (Öztürk ve Demir, 2015: 115).

Ele alınan çalışmaya göre bireylerin hedefleri doğrultusunda aldıkları kararların, finansal sonuçlarını değerlendirmek amacıyla elde ettikleri verileri yorumlama ihtiyaçları geliştiği için finansal okuryazarlığın karmaşık yapıya sahip bir terim olarak kavramsallaştırıldığı anlaşılmaktadır. Bu da finansal okuryazarlıkla finansal farkındalık kavramlarının iç içe olduğunu biri olmadan diğ erinin bir anlam taşımadığını yani bireylerin finansal okuryazar olabilmeleri için finansal farkındalığa sahip olmaları gerektiğini bize göstermektedir (Güneş, 2019: 7).

Finansal farkındalığın oluşması ise bireylerin erken yaşta finansal eğitim almalarıyla başlamakta ve bireylerin finansal eğitim seviyelerinin artması beraberinde finansal farkındalığı da getirmektedir. Küresel boyutlara ulaşan finansal krizlerin artması ve genelleşmesi, serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, teknolojideki gelişmeyle birlikte sermaye piyasalarına sunulan yeni yatırım enstrümanları ve uygulamalardaki değişiklikler bireylerin finansal farkındalığının daha çok önem kazanmasına neden olmuştur.

Finans üzerine eğitim almış olan bireylerin bile günümüzün karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanıyor olmaları bu durumun net bir göstergesidir. Çünkü finansal eğitim almış bireyler de özellikle finansal kriz dönemlerinde doğru kararlar almakta büyük güçlükler çekmektedirler.

Finansal okuryazarlığın önemli bir göstergesi olan tasarruf yapma eğilimine bakıldığında dünya genelinde gelişmiş ülkeler de tasarruf oranları düşük bir seyir izlemektedir. Kıt kaynaklar ve her geçen gün bu kaynakların yetersizliğiyle karşı karşıya kalan bireylerin finansal kararlarını doğru almalarının önemi büyüktür.

Son zamanlarda nüfusun artmasıyla beraber demografik değişimlerin yaşanması, finansal piyasalardaki gelişmelerin dalgalı bir seyir izlemesi ülkelerin ve idari yönetimlerin finansal eğitime önem vermeleri gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çoğu gelişmiş ülkede nüfusun

çoğunluğunun tasarruf yapmadığı görülmektedir. Bu nedenle nüfusun artmasıyla beraber tasarruf oranlarının düşük olması kaynakların kullanımında yetersizlikler yaşatmaktadır. Bu durumun aşılması için ise bireylerin daha bilinçli hale gelmesi, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek ve bireylerde tasarruf bilincini yerleştirmek adına ülkeler sosyal ve ekonomik politikalarını bu yöne doğru çevirmelidirler.

1.2.2. Finansal Yetenek

Bireylerin finansal kararlar alırken doğru sonuçlar elde edebilmeleri finansal kavramları anlamalarına ve doğru bir şekilde uygulayabilmelerine bağlıdır. Bireyin kendi refahı açısından geleceğine finansal araçları kullanarak pozitif yön verebilmesi için aynı zamanda finansal yeteneğe de sahip olması gerekmektedir.

Bugünün değişen dünyasında fırsatları kaçırmamak ve mali durumunu tehlikeye atacak finansal sonuçlarla karşılaşmamak için finansal yetenekler gelişen ve değişen dünyaya göre şekillenmelidir. Bu da bireylerin finansal bilgi ve anlama kabiliyetlerine bağlıdır. Finansal bilgi ve anlama yeteneği temelde para kavramını anlamaya dayanmaktadır. Bireylerin farklı seçenekler arasında optimal finansal kararı alabilmeleri ve gündelik yaşamlarında finansal açıdan kendi güvenliklerini sağlayabilmeleri büyük ölçüde bireylerin finansal bilgi seviyelerinin yüksek olmasıyla yakından ilişkilidir (Öztürk ve Demir, 2015: 116).

Finansal bilgi, gelir, gider, tasarruf gibi kavramların yönetimi gibi finansal yetenek isteyen kavramlar hayat boyunca öğrenilmesini gerektiren insan sermayesinin bir çeşididir ve bireyler arasında finansal bilginin alınıp yaygınlaştırılması yoluyla gelişmektedir. Finansal bilgi olgusunun iki boyutu bulunmaktadır (Demir vd. 2016: 12): Birinci boyutta mikro ekonomik düzeydeki finansal bilgiler, ikinci boyutta ise makroekonomik düzeydeki finansal gelişmeler yer almaktadır. Mikro ekonomik düzeydeki finansal bilgiler bir ekonomi içinde faaliyet gösteren bütün işletmelerin ve hane halklarının ekonomik ve mali yapısını etkileyen ya da sonraki dönemlerde etkilemesi olası olayların öğrenildiği, araştırıldığı ve şekil, tablo ya da metin gibi aktarımını sağlayan çeşitli unsurların oluşturduğu gerçekler bütünü ifade etmektedir. Makroekonomik düzeyde finansal bilgiler ise bir ekonomideki yıllık bütçe

planları, cari açık toplam ve sektörel dış ticaret rakamları gibi ekonominin geneline ilişkin finansal bilgileri ifade etmektedir.

Finansal yetenek kavramını oluşturan unsurlardan bir diğeri de finansal beceri ve yetkinliktir. Bireylerin hem kişisel durumları hem de kendi etki alanı dışında kalan durumları içeren finansal konular hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu konuları anlamaları sahip oldukları finansal beceriler sayesinde olmaktadır. Aynı şekilde finansal beceriye sahip olma herhangi bir bilgi donanımı olmadan ve bu bilginin kullanımını bilmeden mümkün değildir. Finansal konularda yetkin olan kişi finansal sorunları tanımlar ve bu sorunların üstesinden gelebilmek için etkin ve verimli çözümler geliştirebilir (Öztürk ve Demir, 2015: 116).

Dünyada ve Türkiye’de finansal erişim seviyesinin analiz edildiği Işık (2011)’ın çalışmasında bankacılık sektörü ele alınmıştır. Araştırmada toplam mevduat ve kredi tutarları, bireylerin krediye erişimleri ve mevduatın krediye dönüşüm oranının yükselmekte olduğu gözlenmiştir. Ancak kredi ve mevduat hesaplarının bölgeler arasındaki dağılımına bakıldığında, toplam kredilerin önemli bir kısmının İstanbul ve batı bölgelerinde kullanıldığı, birey başına düşen bireysel kredilerin dağılımında da yine İstanbul ve ülkenin batısında yaşayan bireylerin yer aldığı görülmüştür.

Finansal okuryazarlık Lusardi tarafından ise iki gruba ayrılmıştır (Karaca ve Aytan, 2016: 111):

İlk grup finansal okuryazarlığın temel altyapısını oluşturan faiz oranları, enflasyon, risk kavramı ve riskin çeşitlendirilmesi kavramlarını içermektedir.

İkinci grup ise risk ve getiri arasındaki ilişkinin değerlendirilebilmesini ve tahvil, hisse senedi, yatırım fonları gibi enstrümanların finansal piyasalarda nasıl işlem gördüğüne dair çeşitli finansal bilgilerin algılanabilmesini içermektedir. Buna göre birinci grubun daha genel bilgiler ışığında değerlendirme yapabilmeyi, ikinci grubun ise daha detaylı değerlendirme girişiminde bulunabilmeyi mümkün kıldığı söylenebilir.

1.3. FİNANSAL OKURYAZARLIK SEVİYESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Finansal okuryazarlıkla ilgili olarak yapılan çalışmalar genellikle söz konusu olgunun üç faktörden etkilendiğini göstermektedir. Bunlar; demografik faktörler, ekonomik faktörler ve çevresel faktörlerdir. Finansal okuryazarlığın temel belirleyicisi ise demografik faktörlerdir. Aşağıda söz konusu faktörler ele alınmaktadır.

1.3.1. Demografik Faktörler

Finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması, sadece bireyi olumsuz yönde etkileyen bir sorun değil aynı zamanda ulusal hatta uluslararası düzeyde bir sorundur. Bireylere, tasarrufa yönelerek birikim yapma alışkanlığının kazandırılmamış olması, ekonomiyi sıkıntıya sokarak iflas ve haciz gibi olaylara sebep olmaktadır. Bu sebeple finansal okuryazarlığın, sosyal ve demografik durumlara, statüye, yaşa ve cinsiyete bakmaksızın tüm topluma kazandırılması önemlidir (Bayram, 2010: 16). Bu bağlamda bireylerin finansal okuryazarlığını etkileyen demografik faktörlere bakıldığında eğitim durumu, cinsiyet, yaş ve medeni hal kavramlarının aktif olarak rol oynadığı görülmektedir.

1.3.2. Ekonomik Faktörler

Finansal okuryazarlık kavramı doğrudan ekonomi ve ekonomik kavramlarla ilişkilidir. Finansal okuryazarlığı ekonomik olarak etkileyen faktörler ülkenin gelişmişlik seviyesi ve kişisel gelirlerdir (Kuyumcu, 2018: 20). Finansal okuryazarlık kavramı ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyiyle doğru orantılı olarak ilerlemektedir. Fakat buna rağmen dünya genelinde okuryazarlık oranı düşük seviyededir. Kişisel gelir bağlamında bakıldığında da gelir seviyesi yüksek olan bireylerin finansal okuryazarlıkları yüksek oranda seyretmektedir.

1.3.3. Çevresel Faktörler

Finansal okuryazarlığı etkileyen diğer bir faktör ise kişilerin yaşadıkları ya da sosyal olarak birebir katıldıkları çevredir. Yapılan çalışmalarda büyük şehirlerde yaşayanların kırsal kesimde yaşayanlara göre finansal okuryazarlık seviyelerinin gözle

görülür bir farkla önde olduğu tespit edilmiştir (Kuyumcu, 2018: 21). Bunun dışında büyük şehirler dışında kalan il ve ilçelerde yapılan çalışmalarda finansal okuryazarlık seviyesinin olması gerekenin altında olduğu fakat birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (Türkiye Ekonomi Bankası, 2015: 1). Diğer bir çevresel faktör içeriği de bireylerin aile ve arkadaş çevresidir. Bireylerin finansal eğitimlerini büyük ölçüde etkileyen aile fertleridir. Finansal okuryazarlığı etkileyen diğer çevresel faktörler arasında gazeteler, internet kullanımı, kitaplar, reklamlar, dergiler gibi çeşitli araçlar da bulunmaktadır.

1.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ

Kullanımı kompleks hale gelen finansal araçların tüketiciler açısından doğru kullanımı zorunlu hale gelmiştir. Finansal okuryazarlık becerisinin artması, bireyleri davranışsal olarak yapılan hataları azaltıp kendileri için en doğru kararları almaya yönlendirmektedir. Finansal okuryazarlık bireylerin refah düzeyinin artmasını sağlamakla beraber finansal olarak bireylerin güvenlik arayışlarına da cevap vermektedir. Bu sebeple kredi kartı kullanımı, tüketici kredileri, sigorta, bireysel emeklilik planları, konut kredileri, finansal verileri takip etme ve kaydetme gibi finansal hizmetlere ilişkin var olan bilgi eksikliklerinin giderilmesi ve bireylere aktarılması büyük önem taşımaktadır (Danışman vd., 2016: 3). Bireylerin tasarruflarının artırılması açısından da önem arz eden finansal okuryazarlık, bireylerin emeklilikleri süresince refah kaybı yaşamamaları gelişmiş seviyede finansal okuryazar bireylerin var olmasına bağlıdır. Türkiye'nin genç nüfus yoğunluğu fazla olan ülkeler arasında yer alması nedeniyle, genç nüfusun finansal okuryazarlık düzeyinin gelişimi, gelecekte bu konuda yaşanabilecek olası problemleri azaltabileceği ya da önleyebileceği beklentisini arttırmaktadır (Kılıç vd. 2015: 131).

1.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN YANSIMALARI

Bir ekonomide finansal okuryazarlık sonuçları itibariyle sadece bireyleri değil aynı zamanda toplumu, ekonomiyi ve hatta bütün finans sistemini de etkilemektedir. Finansal eğitim ve finansal farkındalıkla pekişen finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireyler bu anlamda ekonomide ya da toplumda bir risk unsuru taşımazken finansal

okuryazar olmayan bireylerin yarattığı risk her açıdan piyasayı tehdit eder hale gelmektedir.

Finansal okuryazarlığın yansımalarına bakıldığında, doğru finansal karar alabilen bireylerin olduğu bir piyasada kurumların şeffaflığının arttığı görülmektedir. Ayrıca müşterilere sunulan hizmetlerin kalitesi ve taleplere karşılık verilebilmesi ne istediğini bilen bilinçli ve rasyonel tüketicilerle karşılaşmak ekonomide verimliliğin artmasına neden olmaktadır. Finansal farkındalığın bu yönü piyasaların derinleşmesi ve finansal piyasaların etkinliğinin artması ekonominin gelişmesi, büyüme ve tasarruf oranlarının artması yönünde olumlu katkılar sağlamaktadır (Afşar, 2007: 190).

1.5.1. Bireysel Düzeydeki Yansımalar

Finansal okuryazarlığın gelişimi açısından en önemli etkenlerden biri aile içinde bireylere küçük yaşta verilmeye başlanan finansal eğitimlerdir. Yaşam standartlarını belirli bir seviyede tutmak isteyen bireylerin bu bağlamda finansal kararlarını doğru bir şekilde almaları gerekmektedir. Birçok birey hem finansal kaynaklar açısından yetersiz hem de bu finansal kaynakların yönetimi konusunda bilgisizdir. Bu nedenle finansal okuryazarlık sadece gelecek dönemlere ilişkin finansal refah için değil, içinde bulunulan şimdiki zaman için de önemlidir (Barmaki, 2015: 26). Fakat finansal okuryazarlık hakkındaki çalışmalara bakıldığında finansal araçların kullanımının az olduğu, bireylerin bu ürünleri verimli kullanmadığı hatta bu finansal araçlar ve getirilerinin sonuçlarında risklerin barındığı farkında olmadıkları, gelecekleri için bu konuda bir endişe duymadıkları ortaya çıkmaktadır (Güler, 2015: 16).

Buradan hareketle; bireylerin finansal eğitim anlamında daha sorumlu olmaya yönlendirilmeleri gerekmektedir. Finansal eğitimle kazanılan yetkinlik sayesinde bireyler, bütçe yaparken yükümlülüklerini ve varlıklarını daha dikkatli planlayabilirler. Bu duruma örnek olarak yükümlülük tarafından bakıldığında bireylerin kişisel kredi kullanımında dikkatli davranmaları borçluluk oranlarını doğrudan etkilemekte iken varlık tarafından bakıldığında ise tasarrufları veya emeklilik planlarını daha dikkatli yapmaları ve dengeli bir yaşam planı yapabilmelerini sağlamaktadır (TCMB, 2011: 82).

Finansal okuryazarlık seviyesi düşük bireylerin borçlanma oranlarının da yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Toplumun refahı açısından düşünüldüğünde bireylerin finansal anlamda sorumluluk almaları gerekmektedir. Çünkü yaşam süresinin uzaması, yaşam kalitesinin yükselmesi nedeniyle kişisel veya aileye ilişkin sağlık bakım ihtiyaçları için bireyler günümüzde daha fazla ve daha uzun süre sorumluluk yüklenmektedirler. Bununla birlikte, artan eğitim maliyetleri, çocuklara yapılması gereken ek eğitim masrafları, ebeveynler için çocuklarının eğitimi yeterli düzeyde planlamayı ve bu alanda yatırım yapmayı önemli kılmıştır (Barmaki, 2015: 27).

1.5.2. Ülke Ekonomisine Yansımaları

Ekonomide finansal istikrar açısından, tüketicilerin finansal konularda etkili karar verebilmeleri gerekmektedir. Çünkü finansal okuryazarlığın yüksek oranda olduğu gelişmiş ülkelerde buna bağlı olarak verilen finansal hizmetlerde de sürekli olarak iyileştirmeler yapılmakta ve bireylere daha iyi olanaklarda hizmetler verilmektedir (Güler, 2015: 18).

Finansal okuryazarlık eğitiminin temel hedefi tüketicileri, hayatlarıyla ilgili olarak finansal konularda hem bilgi sahibi olmalarını hem de finansal ürün ve araçları rasyonel bir biçimde değerlendirerek bilinçli finansal karar almalarını sağlamaktır (Barmaki, 2015: 28). Bu sayede bireyler finansal kavramlar konusunda bilinçlenmiş ve yeterli bilgi düzeyine erişmiş olmaktadır. Elde ettikleri kazanımlarla da finansal hizmet veren kuruluşlara geri dönüş yapmakta ve onların hizmet kusurlarını daha iyi anlayabilmektedirler. Çünkü yeterli bilgiye sahip olan tüketiciler, finansal hizmet verenlere en doğru soruları sormakta, daha sağlıklı hizmet alabilmek adına kendi haklarını savunabilmekte, piyasalarda daha etkin rol oynayabilmektedirler.

Finansal eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin tasarruf yapma oranları da daha yüksektir. Tasarruf yapma eğilimleri yüksek olan bireylerin de yatırım açısından ekonomiye olumlu katkı sağladıkları görülmektedir (Dağdelen, 2017: 10). Bireylerin yaptıkları bu tasarruflar sonucunda özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere finansman sağlanmasında ve dolayısıyla ekonomik büyüme ve istihdam artışında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, bireylerin finansal piyasaların denetimine katkıları, devletin denetime görece olarak daha az kaynak ayırmasını sağlayarak kaynak

kullanımının etkinliğini arttırmaktadır. Bireylerin bu ve benzeri çeşitli katkılarının olumlu yansımaları ise hem finansal piyasalarda hem de tüm ekonomide toplumsal refahta artış olarak kendini hissettirmektedir (TCMB, 2011: 84). Finansal okuryazarlık hakkında eğitilmiş bireyler, iç piyasaya daha hâkim durumda olabildikleri ve daha aktif rol oynayabildikleri için ülke ekonomisinin canlılığına ve etkinliğine önemli ölçüde katkı sağlamaktadırlar.

1.6. FİNANSAL OKURYAZARLIK İÇİN FİNANSAL EĞİTİMİN ÖNEMİ

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın finansal eğitim tanımına göre finansal piyasalara ilişkin farkındalığı arttırmak, finansal erişimi yaygınlaştırmak ve geliştirmek, finansal konularda bilgi birikimini sağlamak gibi konular dikkat çekmektedir. Bireylerin eğitimle elde ettikleri bilgi birikimi ise onların tüketim, yatırım ve tasarruf davranışlarında değişiklikler meydana getirmesine ve bu değişikliklerin ülke ekonomisine ve toplumsal refahın artmasına neden olmaktadır. (TCMB, 2011: 78).

Klapper'a göre (2011) eldeki sınırlı verilere rağmen dünyadaki pek çok ülke, finansal eğitime harcama yapmaktadır. Bu harcamaların en önemli nedeni ise, finansal piyasalardaki gelişmeler sonucunda yoksulluğun azalması, bireylerin emeklilik planlamalarının olumlu yönde değişmesi ve tasarruflarının artış göstermesine ilişkin beklentileridir.

Finansal eğitim, finansal risk ve fırsatlardan daha fazla haberdar olmak, bilinçli seçimler yapmak, yardıma ihtiyaç duyulduğunda nereye başvurulması gerektiğini bilmek, finansal refahlarını artırmak ve piyasalarda haklarını koruyabilmeleri için doğru kararlar alabilmeleri adına gerekli beceriyi geliştirmelerini sağlayan süreç olarak tanımlanmaktadır (Barmaki, 2015: 11). Finansal eğitim kavramının içeriğini bankacılık, sigorta işlemleri, kredi, vergi gibi konularla ilgili yeterli bilgiye sahip olma, bu kavramları günlük hayat içinde kullanma ve bu konudaki riskleri göze almak gibi olgular oluşturmaktadır. Piyasanın etkin işleyebilmesi için bireylerin verecekleri finansal kararların doğru ve etkili olması gerekmektedir. Bireylerin yaşamlarını farklı şekillerde etkileyen finansal riskler de finansal farkındalık ve finansal eğitim bakımından önem taşımaktadır. Merkez Bankası bu yaklaşım kapsamında finansal

piyasalardaki riskleri ve risklerin etkilerini şu şekilde sıralamaktadır (TCMB, 2011: 79):

- Bireylerin finansal kararlarına dair sorumlulukları zaman içinde giderek artmakta ve finansal riskler piyasalardan tüketicilere doğru geçiş göstermektedir. Bu nedenle belli düzeyde sahip olunan finansal bilgi birikimi, yeterli risk analizi yapabilme yeteneği ve farkındalık finansal piyasalarda işlem yapabilmek için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.
- Finansal piyasaların karmaşıklığı ve finansal ürün çeşitliliğinin artması, ürünlerin şeffaf ve açık olmaması söz konusu piyasa ve ürünler hakkında bilgi edinmeyi ve doğru karar almayı zorlaştırmaktadır.
- Bireylerin borçluluk oranları her geçen gün artmaktadır. Ülke ekonomisinde serbest piyasa koşullarının hakim olması bir yandan rekabeti arttırırken bir yandan da tüketimi özendirilmekte ve pek çok kişinin ağır borç yükü altına girmesine neden olmaktadır.
- Ülkedeki demografik koşulların (yaşam süresinin uzaması, emeklilik sistemlerinde meydana gelen değişimler, özel emeklilik sistemlerinin yaygınlaşması, bireylerin tasarruf yapmaya teşvik girişimleri gibi...) farklılaşması finansal eğitimin gerekliliğini ortaya koymuştur.
- Bir ülkede eğitim seviyesinin düşük, gelir düzeyinin kısıtlı olması halinde finansal okuryazarlık oranı oldukça düşük çıkmaktadır. Ayrıca kadınların da erkeklere oranla daha düşük bir finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. .
- Finansal eğitim, aynı zamanda finansal erişimin artırılmasında da önemli bir rol oynamakta, bir çözümler sunmaktadır. Bu açıdan finansal eğitim ve finansal erişim birbirini tamamlar niteliktedir.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, finansal eğitim finansal okuryazar bireyler yetiştirmek için temel bir basamak niteliğindedir. Finansal eğitim aynı zamanda finansal piyasaların sağlıklı işleyebilmesini ve bireylerin aldıkları finansal kararların

risklerinin farkında olmalarını da sağlayarak yerel ekonomiler için uzun vadeli iyileştirmeler de sunmaktadır.

1.6.1. Finansal Eğitimin Faydaları

Günümüzde işsizlik, varlıkların taksitli satışı ve sağlık sorunları da dahil olmak üzere pek çok konuda sürekli artan bir finansal güvensizlik sorunu ile mücadele etmek gerekmektedir. Bunun giderilmesi için politika yapıcılar talebi canlandırmak ve kredi akımlarını teşvik etmek girişimlerinde bulunmaktadır (Kuyumcu, 2018: 52).

Toplumda finansal anlamda yetkin bireylerin sayısının artması toplumun refah düzeyini arttırmakla beraber gelecekteki krizleri önlemek adına da büyük önem taşımaktadır. Finansal risklerin her geçen gün artması bireyleri olumsuz yaşam koşullarına sürüklemekte ve bu sebeple özellikle finansal risklere karşı bireylerin sorumluluk alabilmeleri ve korunabilmeleri için finansal eğitim almaları zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bilindiği üzere bireyler, yaşlılık dönemlerinde temel tüketim ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gençlik dönemlerinde bilinçli şekilde tasarruf yapabilme yetisine sahip olmalıdırlar. Yaşlılık döneminde artan sağlık sorunları özellikle bireylerin ekonomik durumlarını zorlamakta bu sebeple erken yaşta finansal eğitim alan bireyler bu bilinçteyken tasarruflarını arttırmaktadırlar.

Finansal eğitime duyulan gereksinim, yaşanan insani değişimler ve ekonomik gelişmeler sebebiyle artmaktadır. Finansal piyasaların ve içerisindeki ürünlerin karmaşıklaşan yapısı, finansal eğitimin gerekliliğini arttırmıştır. Aynı zamanda yaşam süresi uzamış ve bu sebeple gerçekleştirilmesi hedeflenen tasarruf miktarı artmıştır. Bu nedenler göz önüne alındığında günümüzde toplumun refahı için hemen hemen herkesin finansal eğitim alması zorunlu hale gelmektedir (Bayram, 2010: 16).

Finansal eğitimi zorunluluk haline getiren diğer bir neden de yatırımcıların ve potansiyel yatırımcıların finansal araçların kullanımını konusundaki bilgilerinin ve finansal piyasaya dâhil olmaları ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmamasıdır (Temizel, 2015: 2). Bir ülke için finansal araçları doğru kullanan ve finansal piyasalara etkin bir şekilde dâhil olan yatırımcıların olması hiç kuşkusuz çok

önemlidir. Piyasalar için önemli olan bu kaybı engellemek bireylerin finansal okuryazar olmalarına dolayısıyla finansal eğitime bağlıdır.

1.6.2. Finansal Okuryazarlık İle Finansal Eğitim Arasındaki İlişki

Daha önce ifade edildiği gibi finansal okuryazarlık, ekonomik hayata uyum sağlayabilmek için bireylerin kendi refah seviyelerine ve toplumsal refaha katkıda bulunmak amacıyla finansal kavramlar ve risklere ilişkin bilgi ve kavrayış ile finansal çerçevede değerlendirebilecek beceri, motivasyon ve özgüvene sahip olma durumudur (Bayrakdaroğlu ve Bilge, 2018: 98). Finansal eğitim ise tüketicilerin veya yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlara dair bilgi düzeylerini arttırmak, finansal riskler ve fırsatların bilgilendirme ve öğretme yoluyla farkında olmalarını sağlamak, edinilen bilgiler çerçevesinde kararlar vermek, yardım alabilmek için nereye başvurabileceklerini öğrenmek ve finansal refahlarını artırabilmek amacıyla etkin davranmak için bilgilendirmeler veya objektif tavsiyeler sayesinde beceri ve yeteneklerini geliştirdikleri bir süreçtir (Danışman vd. 2016: 7 ve Temizel ve Özgüler, 2015: 2) bu tanım aynı zamanda OECD'nin de benimsediği bir tanımdır.

Yapılan araştırmalarda bireylerin finansal okuryazarlıklarının düşük oranda seyrettiği görülmektedir. Toplumda insanların finansal bilgilere kendilerinin ulaşmasının yanı sıra bu bilgileri öğrenip, kullanmaları beklenmektedir. Hâlbuki birçok araştırma finansal okuryazarlığın erken yaşta özellikle ailede verilen finansal eğitimin gerekliliğini ortaya koymuştur. Finansal okuryazarlık oranlarının artabilmesi için bireylerin genç yaşta para kazanabilme yeteneği kazanması, tasarruf, yatırım, harcama gibi kavramları doğru öğrenmesi gerekmektedir.

Finansal eğitimin kişisel bazda faydalarına bakıldığında genç yaşta öğrenilen bu kavramlar bireylerin tasarruf yapma disiplini kazanmasına yardımcı olmakta, ilerleyen dönemlerde bireylerin emeklilikleri için ekonomik anlamda planlı bir hayat sürebilme yetkinliği kazanmasını sağlamaktadır. Buradan hareketle bireylere aldıkları finansal eğitimin finansal okuryazarlığı etkileyebilmesi için şu özellikleri kazanmaları gerekmektedir (Bayrakdaroğlu ve Bilge, 2018: 99);

- Sayısal değerleri anlamak,
- Bilişim teknolojilerini ve kredi kartlarını etkin kullanmak,
- Finansal veri ve önerileri anlamak, sorgulamak ve değerlendirmek,
- Sahip olunan hak ve sorumluluklar hakkında bilgi sahibi olmak,
- Finansal konulara ilişkin alınacak kararlarda risk ve getiri hesaplarını etkin bir şekilde yapmaktır.

Bu özelliklere sahip bireylerin finansal okuryazarlık oranlarını yüksek olmakta ve gündelik hayatlarında ekonomik anlamda yetkinlikleri de artmaktadır. Ayrıca geleceğe dair alınması planlanan tasarruf ve yatırım kararlarında risk analizinin yapılması mümkün olduğundan zarar etme olasılıkları da azalmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIK

Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de finansal eğitim ve finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan çalışmalar ele alınmaktadır. Ayrıca farklı ülkelerden örneklere değinilerek bu ülkelerde konuya ilişkin uygulanan politikalara ve programlara da yer verilmektedir. Böylece finansal okuryazarlık konusunu daha geniş bir perspektiften değerlendirme fırsatı yakalanabilmektedir.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ

Finansal piyasaların gelişmesi, teknolojinin ilerlemesi ve yaşanan ekonomik krizlerin büyüklüğü, kriz sonrası finansal piyasaların karmaşık hale gelmesi ve demografi de yaşanan değişiklikler bireylerin finansal kararlarını etkilemekte ve bu doğrultuda finansal okuryazarlık son yıllarda büyük önem kazanmaktadır. Politika yapıcılar için finansal okuryazarlık kendilerine yön veren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çalışma ve araştırmaların artırılması gerektiği açığa çıkmaktadır.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Dünya Bankası gibi uluslararası değerlendirmeler yapan kuruluşlar, finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çeşitli raporlar ve araştırmalar yayımlamaktadırlar. Bu çalışmalarda ülkelerin finansal okuryazarlığı devlet politikalarına daha çok dahil edilmesi gereği vurgulanmaktadır. Finansal okuryazarlık ve finans eğitimi, dünya genelinde de Türkiye’de var olan algıdan çok farklı değildir. Finansal bilgi eksikliğine örnek vermek gerekirse Dünya Bankası’nın yapmış olduğu çalışmaya göre, günümüzde 2 milyar yetişkin tam olarak bankacılık hizmetlerine erişim sağlayamamaktadır (Erim, 2018: 8).

2.1. DÜNYADA FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ

Günümüzde finansal okuryazarlık seviyesini yükseltmek her ülkenin hedefi haline gelmiş durumdadır. Finansal okuryazarlığın gelişmesi ve ilerlemesi için ilk

adımı oluşturan finansal eğitim adına çalışmalar yapan dünyada ve Türkiye’de birden fazla kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşların en önemli amacı, bireylerin finansal anlamda refah düzeylerini arttırmak ve iyileştirmek, ekonomik gelişmelerin dengeli olmasını sağlamak için uygulanan politikalara destek olmak ve bu amaçlarla birlikte finansal eğitim ile ilgili programlar ya da faaliyetler düzenlemektir (Şahin ve Barış, 2017: 80).

2.1.1. Dünyada Finansal Eğitim Faaliyetleri

Son yıllarda pek çok ülkede farklı kurumlar tarafından finansal okuryazarlık ve finansal eğitim ile ilgili faaliyetlerde bir yoğunluk söz konusudur. Söz konusu faaliyetlerin en fazla yürütüldüğü kurumların başında 1961 yılında kurulan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gelmektedir. Ülkelerdeki finansal eğitimler için araştırmalar yapan OECD, ülkelerin ekonomik ve sosyal pozisyonlarını değiştirmek ve geliştirmek amacıyla çeşitli projeleri desteklemekte ya da doğrudan doğruya uygulamaktır.

Konu ile ilgili küresel bazda analizler yapan diğer bir kurum da Dünya Bankası’dır. Bu kurumun faaliyetleri oldukça kapsamlıdır ve çalışmalarını sonucunda elde sonuçlar, ülkeler için büyük önem arz etmektedir.

2.1.1.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) Finansal Okuryazarlıkla İlgili Faaliyetleri

OECD, finansal eğitim konusunda dünyadaki en önemli kuruluşlardan biridir. Bu kurumun finansal eğitim programı üç ana başlıktan oluşmaktadır (Güler, 2015:39):

1. Uluslararası finansal farkındalığın ve işbirliğinin artması,
2. Dünya genelinde finansal eğitimlerin gelişimleri üzerine temel seviyede uluslararası analitik araştırma ve çalışmaların yürütülmesi,
3. Finansal eğitim ile beraber finansal farkındalık alanında standart koruyucu faaliyetlerin yürütülmesidir.

OECD 2003 yılında finansal eğitimi amaçlayan bir projeye başlamıştır. 34 üye ülkenin finansal faaliyetlerini incelemeyi hedefleyen bu projenin ilk aşamasında söz konusu ülkelerde uygulanan eğitim programları değerlendirilmiş ve ülkelerin finansal okuryazarlık seviyelerinin artırılabilmesi için çeşitli stratejilerin geliştirilmesi için görüşler sunulmuştur. Projenin ikinci aşamasında ise insanlara ve bilirkişilere yardımcı olmak amacıyla tanıtım broşürleri yayınlanmış ayrıca bu aşamada bazı ülkelerin finansal okuryazarlık seviyelerinin de ölçülmesi planlanmıştır (Güneş, 2019: 38). OECD aynı zamanda kendi web sitesinde finansal eğitimler ile ilgili tavsiyeler vermekte, dünya çapında finansal eğitimler ve bu konudaki projelerle ilgili bilgilendirmeler yapmakta ve konuyla ilgili pek çok makaleye erişim sağlayarak bireyleri bilinçlendirme girişiminde bulunmaktadır.

Öte yandan OECD, 2012 yılında 15 yaşındaki gençlerin finansal okuryazarlığını ölçmek amacıyla bir Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nı (PISA) başlatmıştır. Bu programa 65 ülke öğrencisi dahil edilmiş ve çalışma sonucunda finansal okuryazarlıkla ilişkili bu yaşta öğrencilerin bulunduğu 15 ülke tespit edilmiştir (www.oecd.org, Erişim Tarihi: 16.03.2020). OECD'nin PISA programı, genç yaş grubundaki öğrencilerin finansal bilgiye sahip olma oranlarının ölçümünün yanında finansal bilgiyi kullanma yeteneklerini de ölçmeyi hedeflemektedir. Buna göre, Çin dünyada finansal okuryazarlık açısından en başarılı ülke olarak tespit edilmiştir. Fransa, Slovenya ve Hırvatistan ise bu alanda en düşük puanlara sahip olan ülkeler olmuştur. Estonya ise öğrencilerin finansal becerilerini geliştirmek amacıyla 2010 yılından itibaren ilk ve ortaokul ders müfredatına finansal konuları ekleme kararı almıştır (Aydın, 2018: 15). Estonya'nın bu tutumu finansal eğitimin, bireylere erken yaşta planlı bir şekilde verilmesinin sosyal ve ekonomik anlamda doğru bir strateji olduğunu göstermektedir.

Bunlarla birlikte OECD ayrıca, 2013 yılında G20 ülkelerinin önderliğinde finansal eğitim için stratejiler geliştirmek amacıyla bir zirve toplantısı da gerçekleştirmiştir. Söz konusu zirvede finansal eğitim için ulusal stratejileri geliştirme yöntemlerinin tekniklerini belirlemek ve zirveye katılan ülkelerin finansal eğitim durumlarını tespit etmek hedeflenmiştir (www.oecd.org, Erişim Tarihi: 16.03.2020).

2.1.1.2. Dünya Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Tıpkı OECD gibi Dünya Bankası da finansal okuryazarlık alanında dünyadaki önemli çalışmaları yürüten kuruluşlardan biridir. Dünya Bankasının özel sektör kurumlarının da katılımıyla 2010 yılında gerçekleştirdiği Tüketicinin Korunması ve Finansal Okuryazarlık adlı programı, üç farklı finansal hizmet ayağı üzerine oturtulmuştur. Bu hizmetler krediler, ödeme sistemleri ve tasarruflardan oluşmaktadır. Program kapsamında bu üç hizmet için bireylerin tüketici hakları konusunda eğitimini güçlendirmek amaçlanmıştır. Söz konusu programın belli başlı hedefleri aşağıda sıralanmaktadır (Dağdelen, 2017: 72):

1. Tüketicilerin finansal açıdan doğru kararlar alabilmeleri için finansal bilginin anlaşılır ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak,
2. Tüketicilere faydası olmayan tam tersine zararlı ve yıkıcı etkisi olan ticari uygulamaları engelleyici önlemler almak,
3. Finansal kurumların hata yapması halinde tüketicilerin tazminat almalarını kolaylaştırıcı girişimlerde bulunmak,
4. Tüketicilerin yararlandıkları finansal hizmetlerin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamak.

Dünya Bankası aynı zamanda Money Matters isimli web sitesinde öğrencilere ve yetişkinlere yönelik finansal eğitim programları düzenlemektedir. Bu programlarda sermaye piyasaları, bütçe, finansal kavramlar, emeklilik planları ve tasarruf gibi konularda bireylere bilgiler aktarılmaktadır (Altıntaş, 2008: 103-104).

2.1.1.3. Avrupa Komisyonu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Avrupa Komisyonu da 2003 yılından bu yana Yetişkinler İçin Çevrimiçi Tüketici Eğitimi Araçları isimli, internet sitesi üzerinden finansal eğitim hizmeti vermektedir. Bu eğitimle Avrupa Komisyonu, bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerini geliştirmeyi, bütçelerinin yönetimini en iyi şekilde yapabilmelerini, banka hesapları, tasarruflar, krediler, yatırımlar ve benzeri konularda bilgi sahibi olmalarını, çeşitli finansal ürünleri kavrayabilmelerini, doğru finansal ürünleri seçebilmelerini ve doğru kararlar alabilmelerini amaçlamaktadır. Ayrıca komisyon finansal eğitimin bireylere erken yaşta verilmesini desteklemekte ve bunun için de öğretmenlere yönelik

para yönetimi, tasarruflar ve tüketici eğitimi konularında ilköğretim, lise ve yetişkinlere yönelik kaynaklar sunmakta, verilen eğitimler için ders programları ve sözlükler hazırlamaktadır (Temizel ve Özgüler, 2015: 6).

Öte yandan Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin tüketicileri için 2007 yılında, finansal eğitim içerikli bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansın ardından da finansal eğitimin ekonomilere, toplumlara ve bireylere olan faydaları hakkında bilgi vermiş ve finansal eğitimin giderek artan önemi konusuna dikkat çeken bir tebliğ yayınlamıştır (Temizel ve Özgüler, 2015: 6). Bu gibi hizmetler halen devam etmektedir.

2.1.1.4. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)

Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumunun amacı ülkeler ve bölgelere göre değişiklik gösteren bireysel yatırımcı profili için ihtiyaç duyulduğunda finansal okuryazarlık ve yatırımcı eğitim faaliyetleri düzenlemektir. IFIE, 2005 yılının başlarında Avustralya, Kanada, İngiltere, ABD, Japonya ve Kore kurucu üyeleriyle beraber hayata geçirilmiştir (Güneş, 2019: 40). Tüm bu küreselliğin içinde IFIE, yerel pazarlara uzmanlık yaparak ailelerin paralarını akıllıca kullanmaları, yatırım ve harcama yapmayı öğreterek yeni ve esnek pazarlar ve ekonomiler oluşturmayı hedeflemektedir. Bunlarla birlikte IFIE aynı zamanda yatırımcı eğitimindeki uygulamalar için küresel standartlar yayınlamak, farklı ülkelerde faaliyet gösteren yatırımcı eğitimleri arasında bilgi ve fikir alışverişi sağlamak, kapsamlı yatırımcı eğitim programları oluşturmak, ekonomilerin büyümesini sağlayarak etkinliğini arttırmak gibi hedeflere de sahiptir.

2.1.2. Dünyadaki Finansal Okuryazarlığa İlişkin Çeşitli Ülke Örnekleri

Finansal okuryazarlığın kapsamıyla ilgili açıklamalar birbirinden farklı olsa da hepsinin özünde bireylerin bütçesiyle ilgili bilgi sahibi olması ve bireylerin kendi bütçesini etkin bir şekilde kullanabilmesi yer almaktadır. Buna göre finansal okuryazarlık kısaca, bireyin finansal konularda doğru kararlar alma, uygulama bilgi ve becerisine sahip olması şeklinde ifade edilebilir (<https://home.kpmg/tr>, Erişim Tarihi:10.01.2020).

Herhangi bir bireyin maaşının bankaya yatması halinde işlem yaptığı bankanın banka kartına veya kredi kartına sahip olması, para biriktirmek için bireysel emeklilik hesabı açtırması, fon alımı veya satımı yapması, bu bireyin finansal hizmetler sisteminin içinde bulunduğunu göstermektedir. Bu sistem içinde doğru adımları atmak ve para kaybına neden olmayan yatırımlar yapabilmek kritik önem taşımaktadır. İşte bireylerin bu tarz finansal konularda bilgi sahibi olması ve bütçeleriyle ilgili doğru kararlar almasının temelinde finansal okuryazarlık yatmaktadır. Tüketim toplumundan bilgi, teknoloji ve ekonomi toplumuna geçmenin önemli adımlarından biri de kişisel harcamaları kontrol altına almak ve bütçeyi doğru yönetebilmektir. Günümüzde gelişmiş pek çok ülkede bu adımlar atılmış durumdadır. Bu nedenle finansal okuryazar bireylerin varlığı sadece bireylere sağladığı katkıyla değil ülke ekonomisine sağladığı katkıyla da oldukça önemli bir yere sahiptir (<https://home.kpmg/tr>, Erişim Tarihi:10.01.2020).

Finansal okuryazarlığın önemsendiği ülkelere örnek olarak ABD, Avustralya, İngiltere ve Kanada gösterilebilir. Bu ülkelerde bireylerin günlük hayatlarında finansal konularda bilinçli kararlar vermesi amaçlanmakta, ayrıca finansal eğitim faaliyetlerine de ağırlık verilmektedir.

2.1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD, lise ve üniversite öğrencileri başta olmak üzere bireyler için yaptığı finansal okuryazarlık araştırmalarıyla dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Ancak buna karşın bu ülkede genç kesimin finansal okuryazarlık oranı oldukça düşüktür. OECD'nin yaptığı araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, yetişkinlerin %55'inin ve yükseköğretim öğrencilerinin de %66'sının, enflasyon ve faiz oranı gibi temel ekonomik kavramlarını anlayamadıkları ve para harcama, tasarruf ve yatırıma dair temel finans ilkelerini de bilmedikleri ortaya çıkmaktadır (Danışman vd. 2016: 6 ve Altıntaş, 2008: 22). ABD Finansal Yeterlilik Araştırması'nın (National Financial Capability Survey) bulguları da bu sonucu destekler niteliktedir. Söz konusu araştırmada katılımcıların finansal yeterlilik düzeyleri dört başlıkta ele alınmıştır (Satoğlu, 2014: 80):

1. Geçimin sağlanması,
2. Geleceğin planlanması,
3. Finansal ürünlerin yönetilmesi,
4. Finansal bilgiye kolayca erişilmesi ve doğru finansal kararların alınmasıdır.

Buradan hareketle, elde edilen araştırma bulguları şu şekilde özetlenebilmektedir (Satoğlu, 2014: 81): Araştırmaya destek veren katılımcıların yarıya yakını aylık harcamalarını yaparken ve fatura öderken büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Yine katılımcıların çoğunluğu özellikle çocuklarının ve kendilerinin geleceği ile ilgili planlar yapamamakta ve herhangi bir birikimde bulunamamaktadırlar. Katılımcıların çok az bir kısmı finansal ürünler hakkında bilgi sahibi olurken pek çok yetişkin ise finansal konularda kendisini yetkin olarak tanımlamakta ve gereksiz masrafa yol açan finansal davranışlar sergilemekten çekinmemektedir.

Bu nedenle ABD Hükümeti Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu'nun çalışmalarıyla bireylerin harcama, gelir, borçlanma, tasarruf ve yatırım konularında finansal bilgi düzeylerinin artırılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca gençlere yönelik olarak da Gençlik Başarı Finans Parkı (Junior Achievement Finance Park) kurulmuştur. Gençlerin finansal bilgi düzeylerini arttırmayı amaçlayan bu kuruluş, ABD'de faaliyet gösteren Capital One tarafından desteklenmektedir (Dağdelen, 2017: 81). Bütün bunlara ek olarak üniversiteler ve diğer düşünce ve araştırma kuruluşları da sık sık finansal eğitim programları düzenlemektedirler.

2.1.2.2. İngiltere

Finansal eğitim faaliyetlerine ilk ve ortaöğretim döneminde başlayarak büyük önem veren ülkelerden biri de İngiltere'dir. Bu eğitimler, İngiltere'de Finansal Hizmetler Otoritesi (Financial Services Authority) ve bir sivil toplum kuruluşu olan Bireysel Finans Eğitim Grubu (Personel Finance Education Group (PFEG) tarafından da desteklenmektedir (Altaş, 2008: 18). Eğitim için düzenlenen kampanyalarla dergi, kitapçık, CD ve broşür gibi materyaller okullarda dağıtılmakta, alanında uzman kişiler belirli aralıklarla öğrencilere sunumlar yapmakta ve öğrencilerin durumları

değerlendirilmekte, ayrıca da öğrencilerle birlikte öğretmenlere de bilgilendirme amaçlı rehberlik hizmeti verilmektedir.

Bütün bu çabalara rağmen yapılan araştırmalar göstermektedir ki, İngiltere’de bir finansal yetersizlik söz konusudur. Finansal yetersizlik de bireylerin paraları ile ilgili etkili karar almalarını engellemekte, kredi geri ödemelerinde güçlükler yaşamalarına ve borçlanma girişimlerinde çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır (Dağdelen, 2017: 61).

2.1.2.3. Kanada

Finansal okuryazarlığa en çok önem veren ülkelerden biri de Kanada’dır. Bunun için ülkede 2001 yılında Finansal Tüketici Ajansı (FCAC) kurulmuş ve bu ajans 2007 yılında üniversite öğrencilerine yönelik olarak finansal eğitimlere başlamıştır (Taşçı, 2011: 97). FCAC finansal okuryazarlığı teşvik etmek amacıyla tüketici koruma mevzuatı ve yönetmeliği de hazırlamakta, ayrıca çeşitli programlarla tüketicilerin kendi hak ve sorumluluklarını da anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Ülkede konu ile ilgili yapılan çalışmalar göstermektedir ki, hem gelir düzeyleri yüksek olan bireylerin hem de gelir düzeyleri düşük olan bireylerin finansal bilgileri ve dolayısıyla finansal okuryazarlık düzeyleri çok yüksektir. Ülkede kadınlara kıyasla erkeklerin daha fazla okuryazar oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca finansal kararlarını bireysel olarak tek başlarına alanların finansal bilgi düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir (Dağdelen, 2017: 97). Kanada’da düşük gelire sahip olan bireylerin ise borçlanma girişimlerinin az olmasına rağmen gelir düzeylerini artırma güdülerini nedeniyle finansal ürünler konusunda daha fazla bilgi edinme arzusu içinde oldukları ortaya çıkmaktadır (Satoğlu, 2014: 97).

2.1.2.4. Avustralya

Diğer ülkelerde olduğu gibi Avustralya’da da finansal okuryazarlığın önemi 2000’li yıllardan sonra ağırlık kazanmıştır. Konu ile ilgili olarak ülkede 2005 yılında başlatılan “Understanding Money” programları öğrenciler tarafından takip edilmektedir. Söz konusu programlarda finansal piyasalara ilişkin temel kavramlar,

bu piyasalarda faaliyet gösteren kurumların fonksiyonları, geleceğe dair finansal planlama, bütçeleme ve borçlanma gibi konular ele alınmaktadır (Taşçı, 2011: 97).

Avusturalya’da yapılan araştırmalar göstermektedir ki, pek çok birey ortalama düzeyde finansal okuryazardır. Bireyler temel ve günlük yaşamda karşılaştıkları finansal konulara hakimken karmaşık konularda ise zayıf kalmaktadırlar. Ancak bireylerin öğrenme istekleri oldukça yüksektir. Ülkedeki en önemli sorun, bireylerin finansal piyasalara dair eksik olan bilgilerinin ne olduğunun bilinmemesidir (Satoğlu, 2014: 95).

2.1.2.5. Almanya

Finansal okuryazarlık eğitimine büyük önem veren Avrupa Birliği ülkelerinden biri olan Almanya, bu konuda İngiltere’nin gerisinde bulunmaktadır. Ülkede bireylerin finansal bilgiler edinebilmesi için pek çok internet sitesi aktif olarak hizmet vermektedir. Ayrıca gençlerin finansal konulara ve ekonomiye olan ilgilerini arttırmak amacıyla ülkede çeşitli programlar ve ulusal düzeyde yarışmalar düzenlenmektedir (Ekşit ve Ertan, 2011: 106).

Almanya’nın finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek amacıyla yapılan araştırmalar, ülkenin orta düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Ülkede erkeklerin finansal okuryazarlığı kadınlara göre daha yüksektir. Bunun yanında doğu ve batı arasında da farklılıklar ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, ülkenin doğusundaki düşük gelirli ve eğitim seviyesi zayıf olan bireylerin finansal okuryazarlığı, batısında yaşayan aynı özellikteki bireylere kıyasla daha düşük düzeyde olduğu gözlemlenmiştir (Koenen ve Lusardi, 2011: 19).

2.1.2.6. Japonya

Bilindiği üzere Japonya, dünyanın en büyük ekonomilerinden biridir. Bu ülkede Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Agency (FSA)) özel sektör kurumları ve diğer kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde, Japonya Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi kapsamında faaliyetlerini yürütmektedir (Dağdelen, 2017: 95). Ülkenin sermaye piyasası düzenleyici otoritesi olan Finansal Hizmetler Kurumu tarafından

2000 yılında hazırlanan bir raporda, finansal eğitimin ülke ekonomisi için önemi açıkça ortaya konmuştur (Temizel ve Özgüler, 2015: 11). 2007 yılında ise menkul kıymet kanununun bazı maddelerinde değişikliğe gidilerek bireylerin korunmasına ve finansal eğitime öncelik verilmesine ilişkin yaptırımlara dikkat çekilmiştir (Temizel ve Özgüler, 2015: 11).

Ayrıca, Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği de (Japan Securities Dealers Association (JSDA)) öğretmenlerle birlikte gençlere ve çocuklara yönelik finansal eğitim ve finansal okuryazarlık çalışmalarını tüm ülke okullarına uygulamakta ve artırmaya çalışmaktadır. Birlik aynı zamanda Tokyo Borsası ile birlikte “Menkul Kıymet Bilinirliğinin Yaygınlaşması” adlı bir proje ile web tabanlı ödüllü sanal borsa oyunu düzenlemektedir. Bunun yanı sıra her iki kurum 2007 yılından itibaren açık öğretim üniversitesi aracılığı ile Menkul Kıymet Yatırımı adlı programla finansal eğitimin sürekliliğini sağlamaya çalışmaktadır (Temizel ve Özgüler, 2015: 12).

Japonya’da, konu ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, ülkede finansal okuryazarlık seviyesinin gençlerde, kadınlarda, az gelire sahip ve eğitim düzeyi zayıf olanlarda oldukça düşük olduğunu göstermiştir. Ülkede finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan kesim ise daha çok emeklilik planı yapma eğilimi içindedir (Sekita, 2011: 2). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından Japonya’da yapılan bir araştırmaya göre de, yetişkinlerin büyük çoğunluğunun hisse senedi ve tahvil yatırımı konusunda herhangi bir fikri bulunmamaktadır.

2.1.2.7. Brezilya

Brezilya’da ise finansal eğitim, okullardaki temel derslerle birlikte verilmeye çalışılmaktadır. Bununla ilgili çeşitli proje çalışmaları bulunmaktadır. Söz konusu projelerde finansal yayınlara, internet sitelerine erişime ve öğretmenlerin eğitimine ilişkin gerekli teknik desteğin sağlanması amaçlanmaktadır (Taşçı, 2011: 97). Ülkedeki finansal okuryazarlık düzeyini cinsiyete göre değerlendirmeyi amaçlayan Potrich vd. (2015) yaptıkları çalışmada, kadınların erkeklere oranla daha düşük seviyede bir finansal okuryazarlığa sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır.

2.1.2.8. Malezya

Uluslararası finans piyasalarında önemli bir yere sahip olan Malezya'da da finans eğitimine büyük önem verilmektedir. Çünkü yapılan çalışmalar göstermiştir ki, öğrencilerin finansal bilgileri ve para yönetim becerileri oldukça düşük düzeydedir (Gökmen, 2012: 69). Ancak finansal eğitime ağırlık verildiğinde, diğer bir ifadeyle öğrencilerin finansal bilgi düzeyi arttırıldığında, daha az problem yaşamakta ve tasarruf yapma eğilimi artış göstermektedir.

Shaari vd. (2013) tarafından çoklu regresyon analizi kullanılarak yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlığı üzerinde yaş, cinsiyet, sınıf, eğitim ve harcama alışkanlıkları gibi faktörlerin etkisinin olup olmadığı irdelenmiştir. Buna göre, harcama alışkanlığı ve sınıf derecesinin finansal okuryazarlığı pozitif yönde, yaş ve cinsiyetin ise negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir (Contuk, 2018: 117). Diğer bir çalışmada da (Mahdzan ve Tabiani (2013)) Lusardi'nin (2008) anket formatı Malezya'ya uygulanmış ve finansal okuryazarlık düzeyinin bireysel tasarruflar üzerinde pozitif ve önemli bir etki doğurduğu bulgusu elde edilmiştir. Bunun üzerine ülkede ulusal tasarruf düzeyinin artması için bireylere verilecek olan finansal eğitimin gerekliliğine dikkat çekilmiştir (Contuk, 2018: 117).

2.1.2.9. Rusya

Rusya'da finansal okuryazarlık çalışmaları, OECD ile Maliye Bakanlığı tarafından ortak olarak yürütülmektedir. Söz konusu çalışmalarda ağırlıklı olarak, bireylerin finansal yeteneklerinin arttırılması, finansal eğitimlerinin tamamlanması ve yeni finansal okuryazarlık politikalarının geliştirilmesi gibi hedefler üzerinde durulmaktadır. Bununla birlikte 2008 yılında, Rusya Federasyonu Maliye Bakanlığı tarafından Dünya Bankası bünyesinde Rusya Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Fonu kurulmuştur (Karataş, 2017: 32). Söz konusu fonun amacı ise, düşük ve orta gelirli ülkelerin finansal yeterliliklerini güçlendirebilmek için finansal okuryazarlık eğitimini finanse etmek ve politika yapımcıları bu alanda strateji ve program hazırlık süreçlerini hızlandırabilmeleri için desteklemektir (Karataş, 2017: 32).

Rusya finansal eğitimi, belirli kriterlere, standartlara, ilkelere ve yönergelere dayandırarak gerçekleştirmektedir. Bununla ilgili olarak Rusya Merkez Bankası web sitesi aracılığı ile borsa, çeşitli yatırım hesapları, sigorta işlemleri, mikro finans ve bireysel finansal planlama konularında bilgilendirmeler yapmaktadır (Karataş, 2017: 141).

Dünya Bankası tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Rusya'da, finansal okuryazarlık oranı oldukça düşük düzeydedir. Bireyler, konu ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip değildirler. Çalışma sonucunda, bireylerin finansal becerilerinin artırılması için finansal eğitim almada istekli oldukları ve sisteme ilişkin devletin güven sağlaması gerektiği anlaşılmıştır (Satoğlu, 2014: 97).

2.2. TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİ

Küreselleşme sürecinde değişen dünya düzeni ile birlikte finansal piyasalardaki çeşitlilik ve işlem hacmi de büyük oranda artış göstermiştir. Bu durum ülkelerin finansal okuryazarlığa önem vermesine ve finansal eğitimin artırılmasına ilişkin çalışmaların da hız kazanmasına neden olmuştur.

Türkiye'de finansal okuryazarlık ve finansal eğitime yönelik çalışmalar, devlet kurumları ve bağımsız kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Birçok üniversite ve banka farklı yöntemler kullanarak finansal okuryazarlık ve finansal eğitim alanında çalışmalar ve ölçümler yapmaktadırlar. Finansal okuryazarlık ölçümleri genellikle yetişkinlere uygulanmaktadır. Gençlere yönelik olarak yürütülen finansal eğitim çalışmalarının ilerleyen zamanda finansal okuryazarlık düzeyinin artmasına neden olacağı çok açıktır. Nitekim ülkede oldukça sık aralıklarla yaşanan finansal dalgalanmalar ve dolayısıyla ülkedeki finansal piyasaların kırılgan olması konunun önemini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bunların aşılması için sağlam bir finansal altyapıya ve finansal eğitimin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda devlete ve özel kurumlara önemli görevler düşmektedir.

2.2.1. Devletin Faaliyetleri

Türkiye’de finansal eğitim görev, yetki ve sorumlulukları gereği pek çok kurum tarafından farklı platformlarda farklı çalışmalarla yürütülmektedir. Ancak bu çalışmalar, genellikle birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmektedir. Buradan hareketle, ülke çapında bir finansal farkındalık oluşturulma isteği doğrultusunda finansal eğitim konusuna özel önem ve öncelik verilmesi gereksiniminin yanı sıra, finansal eğitim konusunda ulusal bir stratejinin belirlenmesine de ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (TCMB, 2011: 77).

Ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin yükselmesi, finansal piyasalarda ve ekonomide olumlu bir etki meydana getirmekte, güven artmakta, bireylerin gelir seviyeleri yükselmekte ve bireyler daha fazla tasarruf yapma eğilimi göstermektedirler. Diğer yandan kurumlar açısından finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi ise Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi yasal otoriteler ile yargının iş yükü azalmakta, finansal suçlarda düşüş yaşanmakta ve bu sayede ortaya çıkan verimlik de diğer alanlara yansıtılabilmektedir (Kuyumcu, 2018: 78).

2.2.1.1. Merkez Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Teknolojik gelişmeler, finansal liberalizasyon ve küreselleşmeye bağlı olarak yaşanan finansal krizler sebebiyle, finansal istikrarın sağlanması doğrultusunda finansal eğitim konusu dünyadaki birçok merkez bankasının politika gündeminin ilk sıralarında yerini almıştır (Özgüler, 2013: 70). Finansal eğitimin gerçekleştirilmesini sağlayan en önemli kurumların başında hiç kuşkusuz Merkez Bankaları gelmektedir. Örnekler incelendiğinde, Merkez Bankalarının gerek kurumsal olarak sahip oldukları tecrübe, bilgi birikimi, güvenilirlik gerekse finansal eğitimin finansal istikrar ile birebir ilişkili olması nedeniyle farklı şekillerde ve farklı düzeylerde, finansal eğitim sürecinin mutlaka içinde yer aldıkları görülmektedir (Işık, 2011: 95).

Türkiye’de ise Merkez Bankası (2011), finansal eğitimde farkındalık oluşturmak amacıyla Sermaye Piyasası Kurulu ile birlikte ortak olarak “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler” konulu uluslararası bir kongre düzenlemiştir. Söz konusu kongrede finansal istikrar ile finansal eğitim ilişkisi,

finansal eğitim için uluslararası platformlarda yapılan faaliyetler, dünyada yaşanan küresel finansal krizlerin meydana getirdiği ivmelenmeler, karşılaşılan güçlükler, çeşitli ülkelerin tecrübeleri, finansal piyasalarda karşılaşılan sorunlara yönelik ileri sürülen çözüm önerileri ve elde edilen sonuçlar incelenerek tartışılmıştır (Güler, 2015: 51). Bununla birlikte ülkedeki finansal eğitim faaliyetleri ile finansal eğitimde rol oynayan kurumlar arasındaki işbirliğinin önemi, finansal eğitim alanında ülke olarak ulusal bir stratejinin oluşturulması, finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi ve değerlendirme yapılmasının gerekliliği de vurgulanmıştır. Ayrıca kongrede, gelecek dönemlerde finansal eğitimin toplumun her kesimini kapsayacak şekilde tasarlanması, geliştirilmesi ve sürekli hale getirilmesi gibi konular da ele alınmıştır (www.tcmb.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.10.2018).

Diğer taraftan Merkez Bankası 2011 yılında, “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim” adıyla çeşitli belge ve dokümanlar yayınlamıştır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, söz konusu belgelerin dağıtımını da tüm Türkiye de gerçekleştirmiştir (Güler, 2015: 51).

2.2.1.2. Borsa İstanbul ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Borsa İstanbul Anonim Şirketi, öncelikle kendi personeline finansal alanda hizmet-içi eğitimler düzenlemektedir. Bunun yanında genel olarak yatırımcılar için de Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) eğitim seminerleri sunmaktadır (www.borsaistanbul.com, Erişim Tarihi: 17.03.2020). Borsa İstanbul, aynı zamanda hem aracı kuruluş personelleri için pay piyasası üye temsilci eğitimi ile borçlanma piyasası üye temsilci eğitimi hem de payları borsada işlem gören şirketlerin personellerine yönelik olarak pay piyasası eğitimi gibi hizmetler de vermektedir (Özgüler, 2013: 74).

2012 yılında, Borsa İstanbul’a bağlı “Yatırımcı Bilgilendirme Hizmetleri Kurumsal İletişim Müdürlüğü” kapsamında faaliyet gösteren “Yatırımcı Danışma Merkezi”, yazılı, sözlü, faks, e-posta, telefon aracılığı ile yapılan yatırımcı başvurularını tek merkezde toplama kararı almıştır. Söz konusu merkez, yatırımcılara sahip oldukları hak ve sorumluluklarını anlatmakta, borsa düzenleme ve uygulamaları hakkında bilgi vermekte, finansal piyasalarla ilgili veri ve bilgilerin etkin ve verimli

bir şekilde aktarılmasını sağlamaktadır (Güler, 2015: 53). Ayrıca Borsa İstanbul, gençlerin iş hayatına atılmadan önce vizyon kazanmalarını sağlamak amacıyla üniversite öğrencilerine finansman eğitim kursları da düzenlenmektedir. Alanında uzman kişiler tarafından verilen bu kurslar sayesinde gençler, Borsa İstanbul Piyasasının faaliyetleri ve işleyişi ile Türk Sermaye Piyasası hakkında ayrıntılı bilgiler elde etmektedirler (Dağdelen, 2017: 107).

2.2.1.3. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, 2001 yılında Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuş bir kamu kurumudur. Söz konusu kurum, ülkede sermaye piyasasının gelişimini sağlayarak ülke ekonomisinin kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (www.tspb.org.tr, Erişim Tarihi: 26.03.2015). Ayrıca, kurum kendi personelinin gelişmesi ve daha iyi yetişmesi için finansal eğitim faaliyetleri de gerçekleştirmektedir.

2012 yılında ise TSPB bünyesinde, finansal eğitim ile ilgili çeşitli faaliyetlerde bulunmak amacıyla “Axiyon Takım” kurulmuştur. Bu grubun web sitesi “Param ve Ben” ismini taşımaktadır. Söz konusu sitede bireylerde tasarruf bilincinin oluşturulması ve toplumun farklı yatırımlara yönlendirilmesi amaçlanmıştır (<https://paramveben.org>, Erişim Tarihi: 26.03.2020).

TSPB, 2013 yılında da “Finansal Eğitimde En İyi Başlıklar” isimli bir panel düzenlemiştir. Söz konusu panelde finansal eğitim alanında küresel stratejiler ve uygulamalar ele alınmış ve incelenmiştir. Öte yandan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği aynı zamanda “Yatırımcı Eğitimi Platformu” da oluşturmuştur. Bu platform ülkemizde finansal okuryazarlık alanında çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşları ile diğer ilgili kurumları bir araya getirmeyi amaçlamakta, işbirliklerini teşvik etmekte ve bilgi paylaşımının sürekliliği sağlamaya çalışmaktadır (Güler, 2015: 55).

2.2.1.4. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Aile ve Finansal okuryazarlık alanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı özellikle kadınların bilinçlenmesi ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi için önemli girişimlerde bulunmaktadır. Örneğin, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile birlikte İstanbul Meslek Edindirme Kursları (İSMEK) bünyesinde faaliyete geçmiş olan “İstanbul Finans Merkezi Yolunda Hedef 20.000 Kadın” projesinin 2011 yılında ilk etabı tamamlanmıştır. Bu proje, Türkiye’de kadınlara yönelik olarak düzenlenen finansal okuryazarlık çalışmalarının ilkidir. Proje, aynı zamanda tek platform olma özelliği de taşımaktadır. Söz konusu proje kapsamında yaklaşık 10 bin kadın katılımcıya ulaşılmıştır.

Öte yandan yine kadınlara yönelik olarak hazırlanan bir diğer proje de “Paramı Yönetebiliyorum Projesi”dir. Bu projenin amacı, kadınlarda finansal bilinci geliştirerek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktır. Adı geçen proje, Kalkınma Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programıyla birlikte yürütülmektedir.

Bütün bu çalışmalar göstermektedir ki, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bireylerin finansal açıdan ihtiyaçlarını belirlemek, finansal konularda alacakları kararlar için yol gösterici olmak, karşılaşılabilecekleri risklere karşı hazırlıklı olmaları ve bu süreci doğru yönetebilme becerilerini geliştirebilmelerine destekte bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmek için de ailenin temel yapı taşı olan kadının elinden tutmaya ve kadının aile bütçesinin yönetimindeki rolünü ön plana çıkarmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirmiştir.

2.2.1.5. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’nın en önemli görevi, sermaye piyasalarının durumu ve hareketliliği konusunda kamuoyunu doğru bilgilendirmektir. Kurul aynı zamanda sermaye piyasası araçlarının değerini ve yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek önemli gelişmeleri de kamuya açıklamakla yükümlüdür (www.spk.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.03.2019).

Bu sayede bireylerin güncel ve yararlı bilgilere kolay erişimi sağlanarak tasarruflarının atıl kalması engellenmekte ve birikimlerin etkin bir şekilde kullanılması mümkün olmaktadır. SPK, tüketicileri finansal piyasalara dahil etmek için finansal okuryazarlık alanında aktif olarak rol üstlenmekte ve finansal okuryazarlık ve finansal eğitim konulu zirvelere katılım sağlamaktadır (Güler, 2015: 52). Finansal eğitim almış ya da finansal okuryazar olan bireyler sermaye piyasası araçlarını aktif olarak ve doğru bir biçimde kullanabilmektedirler.

Kurulun finansal okuryazarlık alanındaki en büyük adımı 5 Mart 2012 yılı itibarıyla farklı kuruluşlarla birlikte “Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İçin İşbirliği Protokolü”nü imzalamasıdır. Bu protokolü imzalayan kuruluşlar arasında, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Anonim Şirketi (VOB), Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi (TAKASBANK), Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi (MKK), İstanbul Altın Borsası (İAB), Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği (TKYD) ve Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu Anonim Şirketi yer almaktadır. Bu protokolle beraber ulaşılmak istenen hedefler; tüketicilerin finansal okuryazarlık ve farkındalık düzeyini arttırmak, piyasaların talep tarafında bulunan yatırımcıların finansal bilgiye erişimlerini kolaylaştırmak, yatırımcıların etkin karar verebilmelerini sağlamak amacıyla eğitim ve tanıtım çalışmalarının ulaştığı kitleleri genişletmektir (Güler, 2015: 52). Görüldüğü üzere söz konusu hedefler, diğer kurum ve kuruluşların hedefleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir.

2.2.2. Özgün Kuruluşların Faaliyetleri

Bir ülkede ekonominin gelişmesi ve kalkınması için finansal okuryazarlığın artırılmasının önemini farkında olunması ve bu konuda çalışmalar yapılması gereklidir. Türkiye’de finansal okuryazarlık oranının artırılması adına yapılan en önemli çalışmalar şu şekilde sıralanabilir (Bayrakdaroğlu ve Bilge, 2018: 100-101):

Finansal Eğitim ile ilgili faaliyetler, 2014 yılında Başbakanlık tarafından “Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları” konulu genelgenin Resmi Gazetede yayınlanmasıyla bilfiil

başlatılmıştır (www.spk.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.04.2020). Hazırlanan finansal eylem planında oldukça detaylı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında, finansal okuryazarlık ve finansal eğitimlerle alakalı sosyal medyanın daha yaygın kullanımı, bu konular ile ilgili detaylı doküman ve çalışmaların olduğu bir internet sayfasının kurulması ve ev hanımlarının finansal içerikli konularda bilinçlendirilmesi gibi hedefler dikkat çekmektedir.

SPK, ülkemizde finansal okuryazarlık oranının artması ve sermaye piyasasının derinleşmesi adına faaliyetlerini yürütmektedirler. Sermaye piyasasının derinleşebilmesi için ülkemizdeki kaynakların atıl kalması veya yastık altında tutulması sorununa çözüm getirilmeli bu konuda finansal eğitimler verilerek bireylerin farkındalıkları arttırılmalıdır (SPK, 2014: 8).

Türkiye’de finansal okuryazarlık alanında çalışmaları olan bir diğer kuruluş ise Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)’dir. FODER 2012 yılının sonlarına doğru ülke genelinde finansal okuryazarlık faaliyetlerine başlamış ve bu anlamda kurulan ilk, özgün bir sivil toplum kuruluşu olma özelliğini kazanarak öne çıkmıştır. Derneğin başlıca görevleri; devlet, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları arasında finansal okuryazarlık faaliyetleri için köprü oluşturmak, bireylerin finansal erişim yeteneklerini geliştirmek adına onları bilinçlendirmek, bireyleri eğitim, araştırma ve uygulamalarla desteklemek ve politikalar üretilmesi için çalışmalar yapmaktır (www.fo-der.org, Erişim Tarihi: 10.01.2020).

FODER’in başlıca hedeflerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Bankacılık sisteminin dışında kalan nüfusun en azından %10’luk bir kısmının bankacılık sistemini yaygın olarak kullanmasını sağlamak, bireylerin tasarruf oranlarının arttırılmasına katkıda bulunmak, finansal okuryazarlığın eğitim sistemine entegre edilmesini sağlamak, bireyleri finansal sisteme dahil ederek öncelik kadınlar ve çocuklar olmak üzere finansal yatırım ve tasarruf konularında tüketicileri bilinçlendirmek ve konu ile ilgili çeşitli hedefler belirleyerek bunlara ulaşmak için bir dizi uygulamalarda bulunmaktır (www.fo-der.org, Erişim Tarihi: 10.01.2020).

FODER çalışmalarını çoğunlukla, tıpkı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi okuryazarlık düzeyi erkelere kıyasla daha düşük olan kadınlara yönelik olarak

gerçekleştirmektedir (Güler, 2015: 60). Bu bakımdan FODER, Türkiye’de bu alanda ilk adım atan özgün bir sivil toplum kuruluşu olma özelliği taşımaktadır. FODER’in, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hayat Boyu Öğrenme Merkezi (İSMEK), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Doğu Grubu’nun finansal okuryazarlık için sosyal bir girişimi olan Para Durumu isimli organizasyonu ile ortak yürüttükleri “İstanbul Finans Merkezi Yolunda 20 Bin Kadın” projesi kapsamında da çalışmaları bulunmaktadır (Güler, 2015: 60). FODER’in finansal eğitim için üstlendiği başlıca görevler arasında, finansal eğitim ile ilgili bir internet sayfası kurmak, bu konuda yapılan çalışmaları duyurmak, eğitimler için tanıtım materyalleri oluşturmak, bireylerin çeşitli yayın araçları kullanarak dikkatlerini konu üzerine çekmek yer almaktadır (www.fo-der.org, Erişim Tarihi: 25.10.2019).

FODER’in dışında aynı alanda faaliyet gösteren bir diğer özgün sivil toplum kuruluşu da Türkiye Ekonomi Bankası (TEB)’dir. TEB, ailelerin finansal okuryazarlık düzeylerini iyileştirmek amacıyla 2012 yılında “TEB Aile Akademisi”ni kurmuştur (www.teb.com.tr, Erişim Tarihi: 20.04.2020). 2013 yılından itibaren de düzenli olarak finansal okuryazarlık ve erişim endeksi raporu yayınlamaktadır. Ayrıca online olarak da ailelere finansal okuryazarlık konulu online eğitimler ve faaliyet imkanları sunmaktadır (www.teb.com.tr, Erişim Tarihi: 20.04.2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOCAELİ KADINLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIĞI

Bilindiği gibi, kadın hemen hemen her toplumda aile olgusunun temel yapı taşıdır. Toplumda önemli bir yere sahip olan kadınların en az bütçeyle ev ekonomisini ve aile bütçesini idare etme gibi özellikleri dikkate alındığında erkeklerden çok daha fazla finansal okuryazarlığa ihtiyaçları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapılan araştırmalar, kadınların finansal bilgiye erişimlerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinde erkeklerin çok gerisinde kaldığını ortaya koymuştur. Bu nedenle kadınların finansal konularda bilinçlenmesi, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artması için büyük önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, kadınlar güçlenirse aileler güçlenir, aileler güçlenirse ülkeler güçlenir ve ülkeler güçlendiğinde de dünya güzelleşir, daha yaşanabilir bir yer hale gelir.

İzleyen bölümde Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal konulardaki yeterliliğine ilişkin bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak da saha analizi kapsamında oldukça geniş bir katılımcı grubuna çeşitli anket soruları yöneltilerek verilen yanıtlar irdelenmektedir.

3. KOCELİ KADINLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIĞI ÜZERİNE ANALİZLER

Finansal kararlar almada doğru davranışlar sergilemenin temel şartlarından biri de finansal eğitime sahip olmak ve neticesinde finansal okuryazar olabilmektir. Bu çalışmada kadınların demografik bilgileri etrafında finansal davranışları, tutumları ve finansal okuryazarlıkları ölçülmek istenmiştir. Çalışmada ele alınan değişkenler, literatürde bağımsız değişkenler olarak birçok araştırmada kullanılmış olan değişkenlerin bir derlemesidir. Bu noktada araştırmaya dahil olan katılımcılara yöneltilen soruların cevapları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı önemlidir. Bunun ortaya konması için çalışmanın bu bölümünde literatür taramasına, araştırmanın hipotezlerine, örnekleme, araştırma bulgularına ve bu bulgulara ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir.

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Finansal okuryazarlık, finansal bilgi, tutum ve davranış konuları üzerine çeşitli yöntemlerle uygulanan oldukça fazla araştırma ve çalışma bulmak mümkündür. Bu çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla finansal okuryazarlık üzerinde etkili olan faktörler incelenmekte ve bu faktörler arasındaki ilişkiler için çeşitli analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Örneğin Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından Japonya’da yapılan bir araştırmaya göre, yetişkinlerin %71’inin hisse senedi ve tahvil yatırımı konusunda hiçbir bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine OECD tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yapılan benzer bir araştırmada, yetişkinlerin %55’inin ve yüksekokul öğrencilerinin %66’sının, enflasyon ve faiz oranı gibi temel ekonomik kavramları anlayamadıkları ifade edilmiştir (Altıntaş, 2008: 22). Türkiye’de yapılan ve sadece üniversite öğrencilerinin katıldığı bir araştırmada ise kredi kartı kullanıp son ödeme tarihini bilenlerin oranı %81 iken kredi kartı ile yakından ilgili olan temerrüt faizi kavramını bilenlerin oranı ise %19 olarak belirlenmiştir (Temizel ve Özgüler, 2015: 2).

Chen ve Volpe (1998) yaptıkları çalışmada, 1800 öğrenciye anket uygulayarak öğrencilerin finansal bilgilerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin %53’ünün yatırım, kredi ve sigorta ile ilgili sorulara doğru cevap verdiği gözlemlenmiştir. Buna karşın analiz sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise öğrencilerin finansal okuryazarlık oranlarının ve finansal yeteneklerinin düşük olduğunun farkına varılmasıdır.

Lusardi ve Mitchell (2006)’in Amerika’da yaşayan tüketicilerin finansal okuryazarlığı ile ilgili olarak yaptıkları çalışmada 52 yaş üstü bireylerin % 60’sının risk almaktan çekindiği ve diğer bireylere oranla yaş arttıkça finansal okuryazarlık seviyesinin düştüğü tespit edilmiştir. Jorgensen ve Savla (2010) ise seçilen 420 üniversite öğrencisini dikkate alarak bir anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Buna göre üniversite öğrencilerinin finansal tutumları ve davranışları üzerinde hanehalklarının etkisi bulunmasına rağmen üniversite öğrencilerinin finansal bilgi düzeylerinin üzerinde ise hane halklarının herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır (Haydari, 2018: 45).

Lusardi ve Mitchell'in 2007 yılında yaptıkları bir başka çalışmada, tüketicilerin emeklilik döneminde gerçekleştirdikleri planlamalarda çoğunlukla başarısız oldukları anlaşılmıştır. Bu başarısızlığın en önemli nedeni olarak da bireylerin finansal kavram ve ürünler hakkında yetersiz bir bilgi düzeyine sahip olması görülmektedir. Bireylerin portföy analizlerine göre, finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğü büyük ölçüde eğitim seviyesinin zayıf ve gelir düzeyinin az olmasına bağlanmaktadır. Ayrıca kadınların finansal okuryazarlık düzeyi erkeklere oranla daha düşük çıkmıştır.

Altıntaş'ın (2008) çalışmasında, Türkiye'deki ilköğretim, ortaöğretim ve bazı kamu ve vakıf üniversitelerinin genel eğitim müfredatlarını incelemiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda, finansal eğitim ve finansal okuryazarlık ile ilgili herhangi bir eğitim girişiminin ve hazırlanmış bir müfredatın bulunmadığı anlaşılmıştır. Altıntaş'a göre üniversite mezunu bir hukukçu, bir öğretmen ya da bir mühendis genç, her ne kadar mesleki donanımı tam olsa da günlük yaşamın gerekli kıldığı finansal hizmet alımı kararlarında ihtiyaç duyacağı bilgi birikiminden yoksun kalmaktadır (Temizel ve Bayram, 2011: 78).

Sabri ve MacDonald (2010) ise çalışmalarında, Malezya'da tesadüfi olarak seçtikleri 2519 öğrenciye anket uygulamışlar ve yapılan anketle öğrencilerin tasarruf davranışları ile finansal okuryazarlık arasındaki davranış ilişkilerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Anket sonuçlarına göre, bu iki kavram arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca özel üniversitelerde eğitim alan öğrencilerin devlet üniversitelerinde eğitim alan öğrencilere kıyasla daha az tasarruf davranışında buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Işık (2011) çalışmasında Türkiye ve dünyada finansal erişim düzeyi ile ilgili analizler yapmıştır. Özellikle bankacılık sektörünü ele alan çalışmada, kredi ve mevduat kullanımlarının önemli bir kısmının İstanbul ve ülkenin batısında yer alan bölgelerde kullanıldığı, bireysel kredilerin kullanımının da aynı şekilde İstanbul ve Batı bölgelerinde yer alan illerde yoğunlaştığı anlaşılmıştır.

Rooij vd. (2012)'nin yaptıkları çalışmada ise bireylerin emeklilik planlaması yapma eylemi ön planda tutularak bir değerlendirmede bulunulmuştur. Çalışma

sonucunda da finansal bilgi düzeyi ile emeklilik planlaması yapma arasında doğrudan ve birbirine paralel bir ilişkinin varlığı gözlemlenmiştir.

Ergün ve diğerlerinin (2014) yaptıkları çalışmada, özellikle seçilen 275 öğrenciye bir anket uygulanmıştır. Bu uygulamayla öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile demografik faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ölçülmeye çalışılmıştır. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri orta seviyededir ve demografik faktörlere göre değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Özdemir ve diğerleri (2015)'nin çalışmasında da örnek kütle olarak öğrenciler dikkate alınmıştır. 221 öğrenciye uygulanan anketlerden öğrencilerin finansal okuryazarlık oranlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin %58,8'inin finansal okuryazarlık oranı yüksek, %26'sının orta ve %6,8'inin ise finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu ölçülmüştür. Ayrıca cinsiyet farklılığının da finansal okuryazarlık ve finansal bilgi düzeyleri üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kılıç ve diğerleri de (2015) Özdemir ve diğerleri (2015) gibi öğrencilere yönelik bir anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. 480 öğrencinin katılımının sağlandığı ankette öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülmek istenmiş ve öğrencilerin %48'inin finansal okuryazarlık seviyesi oldukça yüksek yani öğrencilerin bu konuda başarılı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca söz konusu çalışmada, kadın katılımcıların erkekler göre daha düşük seviyelerde finansal okuryazarlık oranına sahip olduğu ölçülmüştür. Katılımcıların yatırım faaliyetleri ile ilgili konularda bilgi seviyelerinin en düşük düzeyde olduğu gözlemlenirken bireysel bankacılık hizmetleri ile ilgili bilgi seviyelerinin diğer alanlara kıyasla bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Ele alınan bu çalışmada, Kocaeli'de yaşayan kadınların finansal konulara ilişkin tutum ve davranışlarının, finansal hayata dahil olma şekillerinin, beklentilerinin ve finansal bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca çalışmada katılımcıların demografik özellikleri ve finansal bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiler, farklı analizler uygulanarak incelenmeye tabi tutulmuştur. Anketlere yapılan Ki-Kare analizi için kurulan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Kocaeli'deki kadınların uzun vadeli finansal hedef belirlemeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Kocaeli'de yaşayan kadınların enflasyonu, doğru tanımlamaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Kocaeli'de yaşayan kadınların ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₄: Kocaeli'de yaşayan kadınların finansal işlerini takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Kocaeli'de yaşayan kadınların kredi kartı kullanımları, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₆: Kocaeli'de yaşayan kadınların online bankacılık hizmetlerini kullanmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₇: Kocaeli'de yaşayan kadınların bireysel emeklilik hesabına sahip olmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.3. ANAKÜTLE VE ÖRNEKLEM

Kocaeli'de yaşayan kadın nüfusu 2019 yılı itibariyle 964.937'dir. Kocaeli'de yaşayan kadınların iş gücü katılım oranlarına bakıldığında 2018'de %28,9 iken bu oran 2019 yılında artarak %29,4 olmuştur (www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 16.06.2020). Çalışma için dikkate alınacak örnek kütlenin büyüklüğünün belirlenmesi için aşağıda yer alan formül kullanılarak hesaplama yapılmıştır (Kılıç, 2012: 141):

$$n = \left(\frac{Npqt^2}{(N-1)d^2 + pqt^2} \right)$$

Formülde;

N= Evrendeki birey sayısını,

n = Örnekleme alınacak birey sayısını,

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı,

q = İncelenecek olayın görülmemiş sıklığı ($1-p$),

$t = t (1-0.95)$: Kabul edilen anlamlılık düzeyi yani tip 1 (alfa) hata düzeyini = %5'e karşılık gelen değer 1.96,

d = Araştırmacı tarafından kabul edilen örnekleme hatasını ifade etmektedir.

Kocaeli için, %95 güvenle ve %5 sapma ile tahmin edilen örneklemin yapılan hesaplama sonucunda 385 birimlik bir katılımcı grubunun yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ise Kocaeli'de yaşayan kadınlar arasından 392 kişilik örneklem grubu seçilmiştir. Böylece bu grup, %95 güven aralığında ve %5'lik hata payı ile Kocaeli kadın nüfusunun evrenini temsil etmiştir. Araştırmanın kapsamını finansal tüketicilerin oluşturması ve finansal hizmetleri kullanmanın yasal olarak yaş sınırının 18 olması nedeniyle 18 yaşının üstündeki bireyler oluşturmaktadır. Araştırma adına veri toplamak amacıyla yapılan anketlerde 4 katılımcının sonuçları, soruların yüzde ellisinden daha azını yanıtlamaları sebebiyle analize dahil edilmemiştir. Yapılan eksiltme sonucunda toplam katılımcı sayısı 388 olmuştur. Bu da araştırma için yeterli bir büyüklüktür.

Araştırma kapsamında Kocaeli'li kadınlara yönelik olarak yapılan anketten elde edilen sonuçlar, Kocaeli'de yaşayan kadınlar için genellenebilir bir nitelik taşımaktadır. Bu çalışmada literatürdeki benzer çalışmalar incelenerek ele alınan konular belirlenmiştir. Bu konular katılımcıların demografik özellikleri, tasarruf, birikim, gelir, yatırım, borçlanma ve finansal kararları kapsamaktadır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma için gerekli veriler nicel bir yöntem olan anket tekniğiyle elde edilmiştir. Araştırmada anket tekniğinin kullanım nedeni finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan ampirik çalışmalarda genel olarak anket tekniğinin kullanılması ve mülakat yönteminin anket yöntemine oranla zorluklara sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Anket formu ilk olarak katılımcıların demografik bilgilerine yönelik verileri kapsayan sorulardan oluşmaktadır (EK-1). Anketin devamında katılımcıların finansal

davranışlarını ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Son olarak da ankette, kredi kartı kullanımına ilişkin verilerin derlendiği ve araştırmanın birincil amacı olan finansal okuryazarlığı ölçmek adına katılımcılara farklı soruların yöneltildiği bölüm bulunmaktadır. Anketlere yapılan Ki-Kare analizi için kurulan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Kocaeli’de yaşayan kadınların uzun vadeli finansal hedef belirlemeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Kocaeli’de yaşayan kadınların enflasyonu doğru tanımlamaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Kocaeli’de yaşayan kadınların ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₄: Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal işlerini takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Kocaeli’de yaşayan kadınların kredi kartı kullanımları, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₆: Kocaeli’de yaşayan kadınların online bankacılık hizmetlerini kullanmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₇: Kocaeli’de yaşayan kadınların bireysel emeklilik hesabına sahip olmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma sonucunda elde edilen veriler SPSS 22 (Statistical Package For Social Sciences) paket programına aktarılarak istatistiksel analize tabi tutulmuşlardır. Yapılan değerlendirme sonucunda finansal okuryazarlık ölçeğine katılan kadınların demografik özelliklerini incelemek için frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ardından ankete cevap veren kadınların finansal bilgileri, ekonomik ve finansal davranışlarına yönelik hipotezler oluşturulmuş ve iki değişken arasında bağ olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılan Ki-Kare Analizi uygulanmıştır. Son olarak da ikiden daha fazla kategoriye sahip değişkenlerin birbirleri arasında anlamlı birer farklılık olup olmadığını gözlemleyebilmek adına bireylerin eğitim seviyelerinin finansal okuryazarlık ve uzun vadeli finansal hedefler belirlemedeki anlamlılık düzeyi ANOVA testi kullanılarak analiz edilmiştir. ANOVA testi üç ya da daha fazla grupların karşılaştırıldığı durumlarda kullanılan bir analiz yöntemi olduğu için bu

yönteme başvurulmuştur. Buna bağlı olarak da analizler sonucunda anlamlı farklılıkların çıkması üzerine Grupların homojenliğini ölçmek için kullanılan Levene testine bakılarak varyansların homojen dağılmadığı gözlemlenmiştir. Bundan sonra ise varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılabilen farklılıkların hangi kategoriler arasında olduğunun anlaşılması amacıyla Tamhane's T2 test tekniği kullanılarak ölçüm yapılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,05 seviyesinde ele alınmıştır.

3.6. ARAŞTIRMANIN DEMOGRAFİK BULGULARI

Ankete katılan bireylerin; medeni durumlarına, yaşlarına, eğitim düzeylerine, mesleklerine, gelir düzeylerine ilişkin istatistikî bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir. Diğer bir ifadeyle, aşağıdaki tablo (Tablo 1) ankette yer alan sorulara katılımcıların verdikleri cevapların frekans ve yüzdelere dair bulgular yansıtmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine Ait Frekans Değerleri

		Frekans	Yüzde
Medeni Durum	Bekar	157	40,5
	Evli	231	59,5
	Toplam	388	100,0
Yaş	18-25 yaş	52	13,4
	26-33 yaş	99	25,5
	34-43 yaş	122	31,4
	44-51 yaş	71	18,3
	52 yaş ve üstü	44	11,3
	Toplam	388	100,0
Eğitim Düzeyi	Okuryazar	8	2,1
	İlkokul	35	9,0
	Ortaokul	24	6,2
	Lise	81	20,9
	Üniversite	182	46,9
	Lisansüstü	58	14,9
	Toplam	388	100,0
Meslek	Memur	90	23,2
	İşçi	100	25,8
	Esnaf	35	9,0
	Öğrenci	31	8,0
	Çiftçi	3	0,8
	Diğer	22	5,7
	Çalışmıyorum	107	27,6

	Toplam	388	100,0
Gelir Düzeyi	2324 TL'den az	33	7,7
	2324-2500 TL	30	8,5
	2501-3000 TL	50	12,9
	3001-3500 TL	50	12,9
	3501-4000 TL	41	10,6
	4001-4500 TL	34	8,8
	4501-5000 TL	36	9,3
	5001 TL ve fazlası	112	28,9
	Çalışmıyorum	2	0,5
	Toplam	388	100,0

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere, toplam katılımcıların %40,5'i bekar (n=157), %59,5'i ise (n=231) ise evlidir. Ankete katılanların büyük çoğunluğu (%31,4'ü) orta yaş olarak kabul edilebilecek 34-43 yaşları arasında yer almaktadır. Söz konusu katılımcıların eğitim düzeyleri bakımından yapılan değerlendirme ağırlıklı olarak (%46,9 ile) üniversite mezunu oldukları ortaya çıkmıştır. Bunu %20,9 ile lise, %14,9 ile lisansüstü, %9 ile ilkokul, %6,2 ile ortaokul ve %2,1 okuryazar olanlar takip etmektedir. Katılımcıların % 27,6'sı çalışmamakta, % 28,9'unun aylık geliri 5001 Türk Lirası ya da daha fazladır. %12,9'luk kısmının geliri ise 2501 TL ve 3500 TL arasında, %7,7'sinin geliri 2324TL ve 2500 TL arasındadır. Yine kadınların %8,5'inin geliri asgari ücretten daha düşüktür.

Tablo 2: Hanede Ödemeleri Karşılaman Birey/Bireyler

	Frekans	Yüzde
Kadın	54	13,9
Erkek	103	26,5
Eşler Birlikte	152	39,2
Ailenin diğer bireyleri	4	1,0
Tüm aile bireyleri birlikte (Anne, baba ve çocuklar)	74	19,1
Ödemeleri yapamıyoruz	1	0,3
Toplam	388	100,0

Hanede ödemelerin kim tarafından yapıldığına bakıldığında (Tablo 2), %39,2'lik bir oranla eşlerin her ikisinin birlikte ödemeleri karşıladığı anlaşılmaktadır. Bu da eşlerin birbirlerine destek olduklarının açık bir ifadesidir. Öte

yandan sadece kadınların ödemeleri karşılama oranı %13,9 iken, sadece erkeklerin ödemeleri karşılama oranı ise %26,5'tir.

Tablo 3: Birikim Yapma Tercihi

	Frekans	Yüzde
Evet	317	81,7
Hayır	71	18,3
Toplam	388	100,0

Tablo 3'te katılımcıların birikimde bulunup bulunmadıklarına dair tercihleri sorgulanmaktadır. Buna göre, kadınların %81,7'si birikim yapmayı önemserken %18,3'ü ise birikimde bulunmamayı yani gelecek kaygısı içinde olmamayı tercih etmektedirler.

Tablo 4: Ele Geçen Toplu Paranın Öncelikli Olarak Değerlendirildiği Alanlar

	Frekans	Yüzde
Değişken getirili menkul kıymetler	8	2,1
Döviz	60	15,5
Gayrimenkul	63	16,2
Kıymetli madenler ve kıymetli maden hesapları	156	40,2
Sabit getirili menkul kıymetler	11	2,8
Türk Lirası	52	13,4
Vadeli/Vadesiz mevduat	38	9,8
Toplam	388	100,0

Tablo 4'e göre, katılımcıların büyük çoğunluğu yani %40,2'lik bir oranı ellerine geçen toplu parayı öncelikli olarak kıymetli madenlere ve kıymetli maden hesaplarına yönlendirmeyi tercih etmektedirler. Bunu %16,2'lik oranla gayrimenkul ve %15,5'luk bir oranla da döviz takip etmektedir. Öte yandan katılımcılar, ellerindeki toplu parayı en düşük oranlarda menkul kıymetlere (%2,8 ile sabit getirili menkul kıymetlere, %2,1 ile de değişken getirili menkul kıymetlere) yönlendirerek değerlendirmeyi düşünmektedirler.

Tablo 5: Parayı Değerlendirme/ Biriktirme Yöntemleri

	Frekans	Yüzde
Arsa, ev, araba veya hayvan gibi mal ya da mülk edinimi yoluyla	60	15,5
Bankada vadeli/vadesiz mevduat hesabında	78	20,1

Bireysel emeklilik gibi fonlarla	47	12,1
Finansal yatırım araçlarını kullanarak (Tahvil, hisse senedi, altın ve benzeri)	72	18,6
Herhangi bir yerde saklayarak (Ev ve benzeri)	50	12,9
Para biriktiremiyorum	81	20,9
Toplam	388	100,0

Tablo 5, Kocaeli’de yaşayan kadınların %20,9’unun herhangi bir şekilde para biriktiremediğini ortaya koymaktadır. Bu durumu takip eden %20,1’lik oran ise katılımcıların bankada vadeli ya da vadesiz mevduat hesaplarında paralarını tuttuklarını göstermektedir.

Diğer yandan katılımcıların %18,6’sı yatırım için finansal yatırım araçlarını tercih ederken, %15,5’i ise ellerindeki parayı arsa, ev, araba veya hayvan gibi mal ya da mülk edinmede kullanmayı düşünmektedirler. Paralarını Türk Lirası olarak tutmayı tercih edenlerin oranı ise %12,9 ile en düşük oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da Türk Lirasına olan güvenin azaldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 6: Finansal Okuryazarlık Seviyesi

	Frekans	Yüzde
Az	85	21,9
Bilgim yok	73	18,8
Çok iyi	19	4,9
İyi	72	18,6
Orta	139	35,8
Toplam	388	100,0

Yapılan çalışmayı benzer çalışmalardan ayıran en önemli nokta, Kocaeli’ndeki kadınların kendilerini finansal okuryazar olarak görüp görmedikleri konusudur. Bu da Tablo 6’da açıkça ortaya konmaktadır. Buna göre katılımcıların sadece %4,9’u çok iyi bir finansal okuryazar olduğunu ifade etmekte, %18,6’sı ise kendisinin finansal okuryazarlık seviyesini iyi olarak değerlendirmektedir. Tabloda yer alan %35,8 oranı, yapılan anketin en yüksek değeridir. Bu oran, kadınların kendilerini orta düzeyde bir finansal okuryazar olduklarını yansıtmaktadır. Tablo 6’da, finansal okuryazarlık seviyesini az olarak nitelendiren katılımcı oranı ise %21,9 iken %18,8’i

ise finansal okuryazarlık konusunda herhangi bir bilgisinin olmadığını belirtmektedir.

3.7. KATILIMCILARIN FİNANSAL DAVRANIŞLARINA GÖRE ANALİZİ

Daha önce de ifade edildiği üzere, ele alınan çalışmanın temel amacı Kocaeli’de yaşayan kadınların ekonomik hayata katılımlarının ölçülmesidir. Bu nedenle yapılan uygulamada kadınların finans bilgilerini ve ekonomik anlamda ne kadar aktif olduklarını değerlendiren sorulara da yer verilmiştir. Söz konusu sorulara yönelik olarak verilen cevapların frekans ve yüzde oranları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 7: Ekonomik ve Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı

		Frekans	Yüzde
Ekonomik ve Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı	Ara sıra	142	36,6
	Çok sık	48	12,4
	Nadiren	91	23,5
	Sürekli	51	13,1
	Takip etmiyorum	56	14,4
	Toplam		388
Enflasyon Kavramının Bilinirliği	Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış	103	26,5
	Her şeye zam gelmesi	84	21,6
	Paranın satın alma gücündeki azalış	201	51,8
	Toplam	388	100,0
Aktif olarak Kullanılan Kredi Kartı Sayısı	Evet	245	63,1
	Hayır	143	36,9
	Total	388	100,0
Sahip Olunan Kredi Kartı Sayısı	0	134	34,5
	1	150	38,7
	2	73	18,8
	3	18	4,6
	4 ve fazlası	13	3,4
	Toplam	388	100,0

Tablo 7, kadınların ekonomik ve finansal gelişmeleri ne kadar sıklıkla takip edip etmediklerini değerlendirebilmek amacıyla oluşturulmuştur. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu %36,6'sı gelişmeleri ara sıra, %23,5'i ise gelişmeleri nadiren takip ettiklerini ifade etmiştir. Tabloda yer alan oranlar arasında en düşük oran %12,4'dir ve bu oran ekonomik gelişmelerin çok sık takip edildiğini yansıtan orandır. Buradan diyebiliriz ki, eğitim seviyesi çok yüksek olan, neredeyse yarısı üniversite mezunu olan Kocaelili kadınların finansal konulara duyarlılığı ve ilgisi oldukça düşük düzeylerde. Bu durum kadınların, enflasyon kavramının tanımına ilişkin verdikleri yanıtlardan da anlaşılmaktadır. Şöyle ki, kadınların %26,5'i enflasyon kavramını doğru olarak tanımlarken geriye kalan %73,4'ü yanlış olarak tanımlamıştır.

Öte yandan Tablo 7 aynı zamanda kadınların kredi kartı kullanım durumlarını da göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %63,1'i aktif olarak kredi kartı kullanmaktadır. %36,9'unun ise hiçbir kredi kartı bulunmamaktadır. Sahip olunan kredi kartı sayısı açısından yapılan değerlendirmede de %38,7 oranla sadece 1 adet, %18,8 oranla 2 adet, %4,6 ile 3 adet ve %3,4 oranla 4 ve daha fazlası kredi kartının kullanıldığı belirtilmiştir.

Tablo 8: Bir Şeyi Satın Almadan Önce Satın Alma Gücünü Önemseme

		Frekans	Yüzde
Bir Şeyi Satın Almadan Önce Satın Alma Gücünü Önemseme	Kesinlikle Katılıyorum	233	60,1
	Katılıyorum	90	23,2
	Kararsızım	28	7,2
	Katılmıyorum	7	1,8
	Kesinlikle Katılmıyorum	30	7,7
	Toplam	388	100,0
Finansal İşlemleri Düzenli Olarak Takip Etme	Kesinlikle Katılıyorum	161	41,5
	Katılmıyorum	113	29,1
	Kararsızım	52	13,4
	Katılmıyorum	33	8,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	29	7,5
	Toplam	388	100,0

Tablo 8 ise bir şeyi satın almadan önce katılımcıların sahip oldukları satın alma güçlerini önemseyip önemsemediklerini sorgulamak amacıyla oluşturulmuştur. Yapılan değerlendirme sonucunda, %83,3 oranındaki katılımcının satın alma gücünü önemsedikleri %9,5 oranındaki katılımcının ise bir şeyi satın almadan önce satın alma güçlerini önemsemedikleri gözlemlenmiştir. %7,2 oranındaki katılımcı ise bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9: Bireysel Kredi Kullanma Nedenleri

	Frekans	Yüzde
Diğer aile bireyelerine yardım için	14	3,6
Ev / araba satın alımı için	53	13,7
Evin çeşitli ihtiyaçları için	53	13,7
Evlilik, eğitim vb. durumlar için	53	13,7
Fatura, kredi kart vb. borçları ödemek için	32	8,2
Kullanmadım	181	46,6
Tatil veya seyahat için	2	,5
Toplam	388	100,0

Kadınların kredi kullanma girişimlerine, bireysel olarak karar vermelerinin ardında yatan nedenler Tablo 9'da gösterilmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere, Kocaeli'li kadınların yaklaşık yarısı (%46,6'sı) herhangi bir kredi kullanma girişiminde bulunmamıştır. Diğer katılımcıların kredi kullanma nedenleri ve söz konusu nedenlerin tercih edilmesine ilişkin dağılımlar ise şu şekildedir: Kocaeli'li hanımların ev ya da araba satın alma, evin çeşitli ihtiyaçlarını giderme ve evlilik hazırlıkları yapma ile eğitim gibi benzeri durumlar için kredi kullanımının dağılım oranları birbirine eşit çıkmıştır. Tablo 9'dan da anlaşıldığı üzere, bu oran %13,7'dir. Ardından %8,2lik bir oranla hanımlar, fatura ve kredi kartı ödemeleri için kredi kullanmayı tercih etmektedirler. Katılımcıların %3,6'ı ise diğer aile bireyelerine yardım yapmak için kredi kullanmayı düşünürken %0,5'i de tatil ve seyahat amacıyla bireysel kredi kullanmak istemektedir.

3.7.1. Katılımcıların Finansal Davranışlarına Yönelik Ki Kare Analizleri

Ele alınan çalışmada, Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal okuryazarlık seviyeleri ile finansal davranışları ve kararlarının özellikleri arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığını görebilmek amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testinden faydalanılmıştır. Yapılan uygulamadan elde edilen veriler, IBM SPSS Statistics paket programı yardımıyla Ki-Kare Analizine tabi tutulmuştur. Ki-kare analizi için daha önce belirtilmiş olan hipotezlere dair değerlendirmeler aşağıdaki tabloda (Tablo 10) gösterilmiştir:

Tablo 10: Finansal Okuryazarlığın Etkilerine Dair Ki-Kare Analizleri

	Başarılı		Başarısız		χ^2	P
	f	%	f	%		
Uzun Vadeli Finansal Hedefler Belirleme	210	100	0	0	314,456	,000
Enflasyon	103	100	0	0	96,328	,000
Ekonomik ve Finansal Gelişmelerin Takibi	230	95,4	11	4,6	344,511	,000
Bireylerin Finansal İşlerini Takip Etme Durumları	230	83,9	44	16,1	234,994	,000
Kredi Kartı Kullanımı	230	93,9	15	6,1	329,665	,000
Online Bankacılık Hizmetleri Kullanımı	230	79	61	21	188,270	,000
Bireysel Emeklilik Hesabına Sahip Olma	127	100	0	0	129,695	,000

Tablo 10’a göre, bireylerin finansal okuryazarlıkları ile uzun vadeli finansal hedef belirleyişleri ($p=0,000<\alpha=005$), enflasyon kavramını doğru tanımlayabilmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), bireylerin kendi finansal işlerini takip etmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), kredi kartı ve online bankacılık hizmetlerini kullanmaları ($p=0,000<\alpha=005$) ve bireysel emeklilik hesabına sahip olmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ki-Kare analizi sonucunda; H₁, H₂, H₃, H₄, H₅, H₆ ve H₇ hipotezleri $\alpha=0,05$ için kabul edilmiştir.

3.7.2. Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Araştırma modelleri kapsamında ilk olarak katılımcılara ilişkin, medeni durum, yaş, eğitim, meslek ve gelir düzeyi bilgilerini içeren demografik özellikler dikkate alınmıştır. Katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtlar ışığında elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. İkinci aşamada kadınların aldıkları finansal kararlar ile finansal okuryazarlık seviyeleri arasında farklılaşma olup olmadığına dair hipotezler Ki-Kare analizi kullanılarak test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda finansal okuryazarlığın büyük ölçüde kadınların finansal karar ve davranışları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın çoklu regresyon analizi aşamasında ise bağımsız değişken olarak belirlenen eğitim faktörünün finansal okuryazarlık ve bireylerin uzun vadeli finansal kararlar almasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amaçlanmıştır. Bunun için toplanan veriler, tek yönlü ANOVA analizi ile test edilmiştir. Alınan eğitim ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ölçmek için yapılan ANOVA analizinin sonuçları, varyanslarının eşitliğine dair Levene Testi sonuçlarıyla beraber aşağıdaki tablolarda (Tablo 11 ve Tablo 12) gösterilmiştir. Yapılan analizde varyansların homojenliği testi için ilk hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

H_0 : %95 güvenle, grup varyansları homojendir.

H_1 : %95 güvenle, grup varyansları homojen değildir.

Tablo 9: Varyansların Homojenliği Testi 1

Levene Testi	df1	df2	p
17,687	5	382	,000

Elde edilen varyans analizi sonuçlarına göre, anlamlılık seviyesi (p değeri) 0,05'den küçük ise grupların en az ikisi arasında anlamlı birer fark olduğu, (p değeri) 0,05'den büyük ise gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmektedir. Tablo 11'de elde edilen bulgulara göre; p değeri 0,05'den küçük olduğu için tek yönlü varyans analizi için dikkate alınan H_0 hipotezi reddedilir. Yani %95 güvenle, grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır sonucuna ulaşılmaktadır.

Farklılığın nedeninin hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için ise Post Hoc testlerinin uygulanması gerekmektedir. Uygun Post Hoc testi seçimi için varyansların homojenliğini test etmek amacıyla Levene Testi'ne bakıldığında homojen olmayan varsayım ile karşılaşıldığından Post Hoc testlerinden biri olan Tamhane's T2 tekniği uygulanarak hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 10: ANOVA Testi 1

(I) eğitim	(J) eğitim	Ortak Farklar (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Okuryazar	İlkokul	-,68571*	,07961	,000
	Ortaokul	-1,00000	,00000	.
	Lise	-1,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-2,92857*	,03574	,000
	Lisansüstü	-4,00000	,00000	.
İlkokul	Okuryazar	,68571*	,07961	,000
	Ortaokul	-,31429*	,07961	,006
	Lise	-1,25256*	,08404	,000
	Üniversite	-2,24286*	,08727	,000
	Lisansüstü	-3,31429*	,07961	,000
Ortaokul	Okuryazar	1,00000	,00000	.
	İlkokul	,31429*	,07961	,006
	Lise	-,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-1,92857*	,03574	,000
	Lisansüstü	-3,00000	,00000	.
Lise	Okuryazar	1,93827*	,02691	,000
	İlkokul	1,25256*	,08404	,000
	Ortaokul	,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-,99030*	,04473	,000
	Lisansüstü	-2,06173*	,02691	,000
Üniversite	Okuryazar	2,92857*	,03574	,000
	İlkokul	2,24286*	,08727	,000

	Ortaokul	1,92857*	,03574	,000
	Lise	,99030*	,04473	,000
	Lisansüstü	-1,07143*	,03574	,000
Lisansüstü	Okuryazar	4,00000	,00000	.
	İlkokul	3,31429*	,07961	,000
	Ortaokul	3,00000	,00000	.
	Lise	2,06173*	,02691	,000
	Üniversite	1,07143*	,03574	,000

Tamhane's T2 tekniği kullanılarak elde edilen analiz sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir. Bu tabloya göre lise mezunu olanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmektedir. Buradan hareketle, ikinci olarak katılımcıların eğitim düzeyleri ve uzun vadeli finansal hedefler belirlemeleri arasında anlamlı bir farklılığın gözlemlenip gözlemlenmediği sonucuna ulaşmak için veriler arasında ANOVA Analizi yapılmıştır.

Tablo 11: Varyansların Homojenliği Testi 2

Levene Testi	df1	df2	p
358,844	5	382	,000

Levene sonucunda varyansların homojenliği ölçülmüş ve homojen olmayan analiz sonucuyla karşılaşıldığı için tekrar Tamhane's T2 tekniğinin kullanılması uygun görülmüştür. Kadınların finansal okuryazarlığı ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin hangi gruplarda arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna dair değerler aşağıdaki tabloda (Tablo 14) gösterilmektedir.

Tablo 12: ANOVA Testi 2

(I) eğitim	(J) eğitim	Ortak Farklar (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Okuryazar	İlkokul	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.

	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
İlkokul	Okuryazar	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.
	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Ortaokul	Okuryazar	,00000	,00000	.
	İlkokul	,00000	,00000	.
	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Lise	Okuryazar	,00000	,00000	.
	İlkokul	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Üniversite	Okuryazar	,65934*	,03523	,000
	İlkokul	,65934*	,03523	,000
	Ortaokul	,65934*	,03523	,000
	Lise	,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-,34066*	,03523	,000
Lisansüstü	Okuryazar	1,00000	,00000	.
	İlkokul	1,00000	,00000	.
	Ortaokul	1,00000	,00000	.
	Lise	1,00000	,00000	.
	Üniversite	,34066*	,03523	,000

Tablo 14, homojen olmayan varsayımlar altında Tamhane's T2 test tekniği kullanılarak elde edilen bulguları göstermektedir. Buna göre üniversite mezunu olanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğuna dair ilişkinin varlığı

gözlemlenmektedir. ANOVA Analizi sonuçlarına göre ise farklı eğitim seviyelerine sahip olan bireylerin uzun vadeli finansal hedefler belirlemeleri ile finansal okuryazarlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar söz konusudur.

SONUÇ

Küreselleşen ve hızla değişen dünyada bireylerin kendi finansal pozisyonlarını yönetmeleri ve zarara uğramamaları büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda finansal piyasaların ve kullanılan finansal araçların karmaşık hale gelmesi de hem bireylerin hem de ülkelerin finansal okuryazar olmalarını bir zorunluluk olarak ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda yaşanan finansal krizler, finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek veya düşük olmasının tüm ekonomiler için etkili bir değişken olduğunu açıkça göstermiştir.

Ele alınan çalışmada Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal bilgi düzeylerini ölçmek, aldıkları finansal kararlar ve finansal tutumlar hakkında bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Bununla beraber sonuçların analizinde alt hipotez olarak kadınlara ait yaş, meslek, eğitim seviyesi gibi demografik özelliklerinin finansal bilgi düzeyleri ile ilişki olup olmadığı kurgulanmıştır. Çalışma kapsamında uygulanan ankete katılan kadınların demografik niteliklerinin finansal bilgi düzeyleri ile paralel yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Çalışmanın evrenini Kocaeli’de yaşayan ve tesadüfi olarak seçilen kadınlar oluşturmaktadır.

Çalışmada ilk olarak ankete katılan kadınların finansal hedefleri, ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etmeleri, enflasyon tanımının bilinirliği ve kredi kartı kullanımlarına dair bilgileri ölçmek adına Ki-Kare Analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda finansal okuryazarlık düzeyi ile beklenildiği gibi ekonomik ve finansal davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların %12,4’ü ekonomik ve finansal gelişmeleri çok sık takip ederken %36,6’sı ara sıra takip etmektedir. Enflasyon tanımına ise %26,5 gibi bir oranla doğru cevap verilirken %73,4 oranıyla enflasyon kavramını katılımcıların çoğunun bilmediği ortaya çıkmıştır.

Daha sonraki aşamada katılımcıların demografik olarak eğitim düzeyleri dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda kadınların eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlıkları arasında uzun vadeli finansal hedeflerini belirlemede anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ANOVA Analizi kullanılarak ölçülmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak aralarında anlamlı bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıklar için ise varyansların homojen dağılmaması üzerine Post Hoc analizlerinden olan Tamhane’s T2 test tekniği kullanılmıştır.

Bireylerin finansal okuryazarlığının değerlendirilmesi aşamasında finansal bilgi, tutum ve davranışlar hakkında da bazı çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Bu nedenle çalışmada farklı olgularla beraber finansal okuryazarlığın bu kavramlarla olan ilişkileri de analiz edilmiştir. Bireylerin finansal bilgi ve davranışları cinsiyete göre de değişiklik göstermektedir. Ayrıca erkeklere kıyasla kadınlar finansal bilgi ve becerileri konusunda kendilerine daha az güvenmekte, finansal risklerden daha fazla kaçınmakta, bir şekilde finansal konulara erkeklerden daha az ilgi duymaktadırlar (TCMB, 2013: 31).

Ülkelerin genel anlamda bireylerden beklentisi, finansal hayatlarını kendileri için yeterli olabilecek düzeyde yürütebilmeleridir. Bu kapsamda Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal hayatlarına yönelik kredi kartı kullanımına bakıldığında, kadınların %63,1’i e kredi kartı kullanırken %36,9’u ise kredi kartına sahip değildir. Diğer taraftan kadınların %53,4’ü bireysel kredi kullanmayı tercih ederken %46,6’ı ise bireysel kredi kullanmayı tercih etmemektedir. Kocaeli’de yaşayan kadınların kendi finansal okuryazarlık düzeylerini belirtmeleri istendiğinde, kadınların %4,9’u bu soruya çok iyi olarak yanıt vermiştir. Aynı soruyu %18,6’ı iyi, %21,9’u az, %18,8’i ise herhangi bir bilgilerinin olmadığını belirterek yanıtlamıştır. Bu sonuçlara göre, finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, finansal okuryazar olan bireylerin finansal hayatları, finansal kararları, davranış ve tutumları bu çerçevede şekillenmektedir. Bu nedenle devlet kurumları, kadınların finansal okuryazarlık düzeyinin artması için kadınların finansal eğitimine önem vermeleri gerekmektedir. Genel olarak kadınların finansal okuryazarlık oranının düşük olması, ekonomiyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle günümüzde finansal okuryazarlık kavramı gündelik hayatta bireyler için bir gereklilik halini almış aynı zamanda ekonomik kalkınmanın da önemli bir parçası olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ülkeler, politika üretirken, ekonomik hedefler belirlerken, gelişme çabası gösterirken öncelikle bireylerin mevcut finansal bilgi düzeyini ölçmeli ve en başta yapılacaklar listesine finansal eğitim içeriklerinin bireylerle en erken nasıl buluşturulacağı konusundaki çalışmalarını eklemelidirler.

KAYNAKÇA

- Afşar, A. (2007). “Finansal Gelişme İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (36), 188-198.
- Altıntaş, K. M. (2008). Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi. İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Aydın, Alev Dilek (2018). “Türkiye’de Finansal Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 1 (1), 12-20.
- Chen, Haiyang, Ronald P. Volpe. (1998), “An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students” Financial Services Review, 7(2): 107- 128.
- Contuk, Filiz Yıldız (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Durumunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (77), 115-136.
- Çam, Alper Veli, Abdulkadir Barut (2015). “Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”. Global Journal of Economics and Business Studies, 4 (7), 63-72.
- Dağdelen, Tarık (2017). “Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Demir, Neslihan, Yusuf Kaderli, Muhsin Özdemir (2016). TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri. Doğrudan Faaliyet Desteği Programı, Sonuç Raporu. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı.
- Ergün, B., Şahin, A., ve Ergin, E. (2014), “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”. Journal Of International Social Research, 34 (7), 847-864.
- Erim, Gizem (2018). Ekonomik Geleceği Şekillendirme Becerisi: Finansal Okuryazarlık. Konya: Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü, <http://www.kto.org.tr/d/file/ekonomik-gelecegi-sekillendirme-becerisi-finansal-okuryazarlik.pdf/>. Erişim: 12.12.2019.
- Gökmen, Habil (2012), Finansal Okuryazarlık, İstanbul: Hiberlink Yayınları.
- Güler, Emine (2015). “Hane Halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

Güler, Emine ve Hakan Tunahan (2017). “Finansal Okuryazarlık: Hane Halkı Üzerine Bir Araştırma”. İşletme Bilimi Dergisi, 5 (3), 79-104.

Güneş, Emre (2019). Bireylerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kayseri ve Sivas İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı.

Haydari, Ahmad, Nawid (2018), Bireylerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

<http://www.fo-der.org/>. Erişim: 29.03.2020.

<http://www.ifie.org/about-ifie/>. Erişim: 10.04.2020.

<https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2018/04/finansal-okuryazar-misiniz.html/>. Erişim: 05.01.2020.

<https://paramveben.org/hakkimizda/>. Erişim: 19.04.2020.

<https://www.borsaistanbul.com/duyurular/2017/11/27/borsa-istanbul-da-finansal-okuryazarlik-viop-egitimleri/>. Erişim: 10.01.2020.

<https://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/1126>. Erişim: 20.03.2020.

<https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1076>. Erişim: 19.04.2020.

<https://www.teb.com.tr/teb-aile-akademisi-nedir/>. Erişim: 20.09.2019.

Karataş, Çiğdem (2017). Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlik Tezi.

Kılıç, Selim (2012). “Örnek Büyüklüğü, Güç Kavramları ve Örnek Büyüklüğü Hesaplaması”. Journal of Mood Disorders, 2 (3).

Klapper, Leore ve Georgios A. Panos (2011). “Financial Literacy And Retirement Planning: The Russian Case”. Journal of Pension Economics & Finance, 10 (4), 599-618.

Kuyumcu, Oğuz (2018). “Finansal Okuryazarlığın Makro Ekonomik Önemi ve Ülkemizde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Bursa İli Uygulaması”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı.

Kuzina, Olga (2015). “Financial Literacy And Financial Capability: Definitions, Measurement Methods, And Analysis In The Case Of Russia”. Voprosy Ekonomiki, (8), 129-148.

- Lusardi, Annamaria (2006), Financial Literacy and Financial Education: Review and Policy Implications. NFI Policy Brief No. 2006-PB-11.
- Lusardi, Annamaria, Mitchell Olivia S. (2007), "Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education" *Business Economics*, 42 (1), 35-44.
- Mason, Carolynne L. J., Richard M. S. Wilson (2000), *Conceptualising Financial Literacy*, Loughborough University, Occasional Paper, 7.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development (2016), *Financial Education in Europe: Trends and Recent Developments*, OECD Publishing, Paris. <https://www.oecd.org/education/financial-education-in-europe-9789264254855-en.htm/>. Erişim: 20.11.2019.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development International Forum For Investor Education (2011), "Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy". <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf/>. Erişim: 19.04.2019.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development, (2005), *Improving Financial Literacy, Analysis of Issues And Policies*. France: OECD Publications.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development, (2009), *Financial Literacy and Consumer Protection: Overlooked Aspects of the Crisis*, OECD Recommendation on Good Practices on Financial Education and Awareness Relating to Credit. <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-markets/43138294.pdf>. Erişim: 20.10.2019.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development, (2013). *Russia-OECD-World Bank Financial Literacy Programme*. <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/russia-oecd-world-bank-financial-literacy.htm/>. Erişim: 29.03.2020.
- Organisation For Economic Co-Operation And Development, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/russia-oecd-world-bank-financial-literacy.htm/>. Erişim: 29.03.2020.
- Özdemir, A., Temizel., Sönmez, H., ve Er, F. (2015) "Financial Literacy Of University Students: A Case Study For Anadolu University, Turkey", *International Journal Of Management Economics and Business*, 11 (24), 97-109.
- Potrich, Ani Caroline G., Kelmara Mendes Vieira, Daniel Arruda Coronel vd. (2015). "Financial Literacy İn Southern Brazil: Modeling And Invariance Between Genders". *Journal Of Behavioral And Experimental Finance*, 6, 1-12.
- Sabri, Mohamad Fazli ve Maurice MacDonald (2010). *Savings Behavior And Financial Problems Among College Students: The Role Of Financial Literacy In Malaysia*. *Cross-Cultural Communication*, 6 (3), 103-110.

- Şahin, M., Barış, S. (2017). “Finansal Okuryazarlık Ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme.” Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(2), 77-103.
- Temizel, Fatih ve İsmet Özgüler (2015). “Finansal Eğitime Bakış”. Business & Management Studies: An International Journal, 2015, 3 (1), 1-16.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2011). “Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e/finansal_egitim.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e-m3fBalY/. Erişim: 20.09.2019.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2013). Kadınların Ve Genç Kızların Finansal Farkındalık Ve Finansal Eğitim İhtiyaçlarına Yönelik OECD/INFE Politika Rehberi, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/fac77860-06ca-44be-99e3-3bf4ff9d214/>. Erişim: 20.05.2020.
- Türkiye Ekonomi Bankası (2015) Türkiye’de Finansal Okuryazarlık ve Erişim 2015, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20raporu/2015_finansal_okuryazarlik_ve_erisim_endeksi_raporu.pdf/. Erişim: 10.11.2019.
- Türkiye Sermaye Piyasası Birliği (2013), Faaliyet Raporu, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/Faaliyet-Raporu_2013_opt.pdf. Erişim: 05.09.2019.
- Van Rooij, M. C., Lusardi, A., & Alessie, R. J. (2012). Financial literacy, retirement planning and household wealth. The Economic Journal, 122 (560), 449-478.
- www.tuik.gov.tr/. Erişim: 16.06.2020.

10. Hanede ödemeleri/harcamaları hangi birey/bireyler karşılamaktadır?
 Kadın Erkek
 Eşler birlikte Çocuklar
 Tüm aile bireyleri birlikte (Anne, baba ve çocuklar)
 Ailenin diğer bireyleri Ödemeleri yapamıyoruz
11. Birikim (tasarruf) yapmayı önemsiyor musunuz?
 Evet Hayır
12. Para biriktirebiliyor musunuz?
 Evet Hayır Ara sıra
13. Eğer biriktiriyorsanız aylık ortalama ne kadar biriktiriyorsunuz?
 0-250 TL 251-500 TL 501-750 TL
 751-1000 TL 1001 TL ve fazlası
14. Elinizde toplu para bulunduğu hallerde bu parayı öncelikli olarak hangi alanda değerlendirmeyi düşünürsünüz?
 Sabit getirili menkul kıymetler (**Tahvil, hazine bonosu vb.**)
 Döviz (**Euro, dolar vb.**)
 Vadeli/Vadesiz mevduat (**Katılma hesapları**)
 Türk Lirası
 Gayrimenkul (**konut, arsa, dükkân vb.**)
 Değişken getirili menkul kıymetler (**hisse senedi, yatırım fonu katılma belgesi vb.**)
 Kıymetli madenler (**Altın, gümüş, platin vb.**) ve kıymetli maden hesapları
15. Haftalık, aylık ya da yıllık bütçe yapar mısınız?
 Evet Hayır Nadiren
16. Bütçeye uygun davranır mısınız?
 Evet Hayır Nadiren
17. Paranızı genellikle biriktirme/değerlendirme yöntem ya da yöntemleriniz nedir?
 Herhangi bir yerde saklayarak (ev ve benzeri)
 Bankada vadeli mevduat hesabında
 Arsa, ev, araba veya hayvan gibi mal ya da mülk edinimi yoluyla
 Bireysel emeklilik gibi fonlarla
 Finansal yatırım araçlarını kullanarak (Tahvil, hisse senedi ve benzeri)
 Para biriktiremiyorum.
 Diğer (Yazınız)
18. Daha önce birikimlerinizden kazanç elde ettiniz mi?
 Evet Hayır Daha önce hiç birikimim olmadı.

19. Daha önce birikimlerinizden zarar ettiniz mi?
 Evet Hayır Daha önce hiç birikimim olmadı.
20. Daha önce aldığınız aşağıdaki finansal kararların hangisi ya da hangilerinden dolayı pişmanlık duydunuz?
 Tasarruf veya yatırımlar Kullandığım krediler
 Kullandığım çeşitli sigorta türleri Borçların yönetimi
 Hiç pişmanlık duymadım Diğer (Yazınız)
21. Acil paraya ihtiyaç duyduğunuzda nereden para bulursunuz öncelik durumuna göre sıralayınız?
 Varlık satışı (otomobil, ev, eşya vb.) Finansal borç
 Aile bireyleri veya yakınlardan borç alarak Ek iş, fazla mesai vb.
 Hiçbir yerden bulamam
 Diğer (Yazınız)
22. Ekonomik ve finansal gelişmeleri ne sıklıkla takip ediyorsunuz?
 Sürekli Çok sık Ara sıra Nadiren Takip etmiyorum
23. Ekonomik ve finansal gelişmeleri takip ettiğiniz kaynaklar nelerdir?
 İnternet Gazete ve/veya Dergi
 Kendi deneyimlerimden Televizyon ve/veya Radyo
 Okuldan Arkadaşlarımdan
 Aileden Diğer (Yazınız)
24. “Enflasyon” denilince ilk aklınıza gelen aşağıdakilerden hangisi olur?
 Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış
 Paranın satın alma gücündeki azalış
 Her şeye zam gelmesi
25. Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili bilgi düzeyiniz nedir?
 Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok
26. Bireysel emeklilik sisteminde bir hesabınız bulunmakta mıdır?
 Evet Hayır
27. Katılım bankaları ve Sukuk hakkında bilgi düzeyiniz nedir?
 Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok
28. Tüketici Hakem Heyetleri ve işlevleri hakkındaki bilgi düzeyiniz nedir?
 Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok
29. Aşağıdakilerden hangisi hakkında öncelikle bilgi edinmek isterseniz?
 Bütçe yapma hakkında Para harcama hakkında
 Tasarruf yapma hakkında Krediler hakkında
 Finansal araçlar ve yatırım hakkında

30. Yatırım aracı seçerken en çok önem verdiğiniz üç ölçüt hangisi ya da hangileridir?
 Getirisinin yüksek olması Riskinin düşük olması
 Faizsiz olması Güvenilir olması
 Vergi avantajı olması Erişim (alım-satım) kolaylığı
 Maliyetsiz alış ve satış imkânı olması
31. Bankada herhangi bir hesabınız bulunuyor mu?
 Evet Hayır
32. Online bankacılık uygulamalarını kullanıyor musunuz?
 Evet Hayır
33. Aktif olarak kullandığınız kredi kartınız var mı?
 Evet Hayır

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
34. Taksit imkanı sağlıyor.					
35. Kredi kartı para taşıma gereksinimini ortadan kaldırıyor.					
36. Geç ödeme imkanı sağlıyor.					
37. Kampanya özelliklerini kullanıyorum.					
38. Prestij sağlıyor.					

39. Kaç adet kredi kartınız bulunmaktadır?
 0 1 2 3 4 ve üzeri
40. Bugüne kadar ki en yüksek kredi kartı borcunuzun ne kadar olduğunu yazınız.
 TL

Kredi kartı kullanımı ile ilgili aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz?

41. Kredi kartı hesap ekstrelerinizi (hesap özetleri) inceler misiniz?
() Evet () Hayır () Ara sıra
42. Finansal belge ya da kayıtlarınızı (fatura, dekont, vergi makbuzu vb.) ne kadar süreyle saklıyorsunuz?
() Önemli gördüklerimi bir süre saklar sonra atarım () Sürekli saklarım
() Önemli gördüklerimi sürekli olarak saklarım () Hiç saklamam
() Bir süre saklar sonra atarım
43. Bireysel kredi kullanma sebebinizi belirtiniz?
() Fatura, kredi kart vb. borçları ödemek için () Evin çeşitli ihtiyaçları için
() Tatil veya seyahat için () Evlilik, eğitim vb. durumlar için
() Diğer aile bireyelerine yardım için () Kullanmadım
() Diğer (Yazınız)
44. Yatırım yapmadan önce aşağıdaki mekanizmalardan hangisi ya da hangileri kararınızı etkiler?
() E-mail yoluyla gelen bilgilendirme mesajları
() Banka şubesi tarafından sunulan bilgiler
() Broker veya finansman danışmanından tavsiyeler alırım
() İnternette sunulan bilgiler
() Arkadaş veya akrabadan tavsiyeler alırım
() Diğer (Yazınız)

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıyorsunuz?

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
45. Bir şeyi satın almadan önce satın alma gücümü önemserim.					
46. Finansal işlemlerimi düzenli olarak takip ederim.					
47. Uzun vadeli finansal hedefler belirlerim					

48. Finansal okuryazarlık düzeyinizi belirtiniz.

Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok

Devletlerin kadınların haklarını korumaya ve geliştirmeye yönelik yaptığı kanunların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da kadınların finansal okuryazarlık eğitimine destek vermeleri gerekmektedir. Girişimcilik konusunda kadınlar cesaretlendirilmeli, kadınları düşük maliyetli iş gücü olarak gören zihniyet değiştirilmelidir. Dezavantajlı kadınlar ve genç kızlar nasıl ek gelir elde edebilir, nasıl meslek edinebilirler, kazançlarını nasıl yönetebilirler gibi konularda kurslar ve seminerler verilmelidir.

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Kocaeli’de doğdum. İlkokul ve ortaokulu Ankara’da, lise öğrenimimi ise İstanbul’da Beşiktaş Anadolu Lisesi’nde tamamladım. 2010 yılında başladığım Yıldız Teknik Üniversitesi İktisat Bölümünden 2014 yılında mezun oldum. 2017 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığında göreve başladım. 2018 yılında ise Kocaeli Üniversite İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Politikası alanında yüksek lisans eğitimime başladım.

